

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SAJA KOLMEKÜMNE KUUENDA ISTUNGI PROTOKOLL**

Riigikohtu konverentsisaalis Suur Katel ja MS Teams vahendusel

12. detsember 2025. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Villu Köve	Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving	riigikohtunik (<i>osales päevakorrapunktide 1–8 juures</i>)
Tanel Saar	Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Kristjan Siigur	Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Madis Timpson	Riigikogu õiguskomisjoni esimees (<i>osales päevakorrapunktide 1–8 juures</i>)
Imbi Jürgen	Eesti Advokatuuri esimees
Astrid Asi	riigi peaprokurör (<i>osales päevakorrapunktide 1–5 juures</i>)
Marju Agarmaa	Õiguskantsleri Kantselei õiguskorra kaitse osakonna juhataja
Virgo Saarmets	Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Sten Lind	Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Anu Uritam	Harju Maakohtu kohtunik (asendusliige)
Juhan Sarv	riigikohtunik (asendusliige)

Teised osalejad:

Tiina Pappel	Tartu Ringkonnakohtu esimees
Sirje Kaljumäe	Tartu Halduskohtu esimees
Kaupo Kruusvee	Tallinna Halduskohtu esimees
Marek Vahing	Tartu Maakohtu esimees
Liina Naaber-Kivisoo	Harju Maakohtu esimees
Toomas Talviste	Pärnu Maakohtu esimees (<i>osales päevakorrapunktide 1–8 juures</i>)
Priit Kama	Viru Maakohtu esimees
Tiina Ereb	Tartu Ringkonnakohtu, Halduskohtu ja Maakohtu ning Pärnu Maakohtu, Tallinna Halduskohtu ja Tallinna Ringkonnakohtu kohtudirektor
Hans Moks	Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakonna, Pärnu Maakohtu maksekäsuosakonna, Harju Maakohtu ja Viru Maakohtu, kohtudirektor
Karin Leichter-Tammisto	Riigikohtu esimehe nõunik
Kristi Kirsberg	kohtute kommunikatsiooni juht
Tiina Uudeberg	Justiits- ja Digiministeeriumi kantsler (<i>osales päevakorrapunktide 1–3 ja 5–10 juures</i>)
Küllli Luha	Justiits- ja Digiministeeriumi kohtute talituse analüütik
Marilin Reintamm	Justiits- ja Digiministeeriumi kohtute talituse nõunik
Signe Talalaev	Justiits- ja Digiministeeriumi kohtute talituse nõunik
Mart Einasto	justiits- ja digiministri nõunik (<i>osales päevakorrapunktide 1–3 juures</i>)
Regina Vällik	Justiits- ja Digiministeeriumi eelarve- ja strateegiatalituse juhataja (<i>osales päevakorrapunkti 2 juures</i>)

Sven Janson
Ene Andresen

Kohtute turvajuht (*osales päevakorrapunkti 9 juures*)
Tartu Halduskohtu kohtunik (*osales päevakorrapunkti 4 juures*)

Juhatas: **Villu Kõve** Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis: **Signe Talalaev** Justiits- ja Digiministeeriumi kohtute talituse nõunik

Algus: **12.12.2025. a** **kell 10.32**

Lõpp: **12.12.2025. a** **kell 16.53**

Istungi päevakorras on:

1. **19.09.2025. a KHN-i 135. istungi protokoll kinnitamine** – Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN kinnitab 19.09.2025. a KHN-i 135. korralise istungi protokoll.
Materjalina lisatud protokoll.
2. **Kohtukorralduse muudatused – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministeerium, Marilin Reintamm
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust ja võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud kohtute seaduse muutmiseelnõu kokkuvõte.
3. **Esimese ja teise astme kohtute 2026. a eelarve kujundamise alused, kohtunike konkursid – KS § 41 lg 2 ja lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministeerium, Tiina Uudeberg ja Regina Vällik, Tartu Ringkonnakohus, Tiina Ereb
Otsuse projekt: KHN kiidab heaks kohtute 2026. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtted ja avaldab arvamust.
Materjalina lisatud esimese ja teise astme kohtute 2026. a eelarve.
4. **Tartu Halduskohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel** – esimehe kandidaadi sõnavõtt
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku Ene Andreseni (Andresen) nimetamiseks Tartu Halduskohtu esimeheks.
Materjalina lisatud Ene Andreseni avaldus, CV, esse, Tartu Halduskohtu üldkogu arvamus ja memo.
5. **Töökoormuse mõõtmise vahekokkuvõte – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN kiidab heaks menetluste mõõtmise perioodi pikendamise kuni 31.12.2026.a
Materjalina lisatud kohtumenetluse mõõtmise vahekokkuvõte.
6. **Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministeerium, Külli Luha; kohtute esimehed
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
7. **Kinnise erihoolekande asutuse kohtade kriis – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Harju Maakohus, Merit Helm
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud Merit Helmi pöördumine seoses kinnise erihoolekande asutuse kohtade kriisi ja kohtulahendite süstemaatilise täitmata jätmisega ning Sotsiaalministeeriumi vastus Merit Helmi pöördumisele.
(kell 15.05–15.25)
8. **Tarbijakrediidi asjade menetlemine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – maakohtute esimehed.
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud maakohtu esimeeste kiri.
9. **Kohtute turvajuhi tegevused – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Harju Maakohus, Sven Janson
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Materjal puudub.

10. **Muud teemad (õigussüsteemi professionaalide vastu suunatud rünnakud; kohtunike XXV täiskogu teemade arutelu; järgmise aasta KHN-i toimumisajad) – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.

Istungi algus kell 10.32.

Juhan Sarv liitub MS Teamsi vahendusel.

V. Kõve: Täna on pikk KHN, teemasid on palju ja tuleb aina juurde. Meile on teatatud, et kohale ei tule KHN-i liikmetest Merit Helm, Ando Kiviberg ja Anastassia Kovalenko-Kõlvart. Tuli palve rääkida ka Pärnu mnt majast ning räägime sellest eelarve teema sees.

A. Uritam: Mina palun võimalust rääkida viimases päevakorrapunktis tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõust.

V. Kõve: Selle on tõstatanud ka Juhan Sarv.

K. Luha: Päevakorrapunkt nr 5 oli esialgu päevakorras, et KHN võtab selle info teadmiseks, kuid nüüd oleks vaja KHN-i hääletust.

V. Kõve: Samuti on päeva lõppu pandud Imbi Jürgeni tõstatatud rünnakud õigussüsteemi professionaalide vastu.

KHN-i liikmed kinnitavad istungi päevakorra.

1. **19.09.2025. a KHN-i 135. istungi protokoll kinnitamine** – Riigikohtu esimees Villu Kõve

V. Kõve: Eeldatavasti kõik on saanud protokollile lugeda ja oma märkused esitada.

KHN-i 135. istungi protokollile ei ole kellelgi täiendusi ning see kiidetakse heaks.

Otsus: KHN kinnitab 19.09.2025. a KHN-i 135. korralise istungi protokollile.

2. **Kohtukorralduse muudatused – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministeerium, Marilin Reintamm

V. Kõve: Kohtukorralduse muudatused on tõenäoliselt kõige emotsionaalsem ja võib öelda ka kõige religioossem teema. Justiits- ja Digiministeerium on saatnud memo, kus on tehtud kokkuvõtte eelnõu kohta. Kuidas ministeerium ise näeb praegu seda olukorda? Sel teemal on täna rääkimas Marilin Reintamm ja kantsler Tiina Uudeberg ning asekancler ja minister on täna paraku ära.

T. Uudeberg: Minister vabandab, et ta ei saa siin täna olla, kuna on Eestist ära. Teema on talle tähtis. Aitäh kõigile tagasiside eest eelnõule, aega oli vähe ja seda enam oleme tänulikud. Võtsime üksjagu mõtteid arvesse ning need kajastuvad teile saadetud materjalis. Eelnõu on hetkel tagasiside pinnalt ümberkirjutamisel ning parandatud versioon peaks jaanuaris liikuma valitsusse. Suures plaanis need eesmärgid, mis kohtute arengukavas seadsime, võib olla kogumatus selles versioonis ei realiseeru, kuid liigume etapiviisiliselt. Jaanuari alguses soovib minister kindlasti teha laiapindsema kaasamisürituse, kus kõik saavad oma mõtteid ministrile öelda, kuid praegu liigume parandatud eelnõuga jaanuari tempos. Marilin käib muudatused üle ja siis kuulame arvamusi.

M. Reintamm: Toon täna lauale kolm suuremat teemat, mida oleme tagasiside põhjal muutnud ja mille osas ootame KHN-i arvamust ning sisendit, kuidas eelnõuga edasi minna. Eelnõu on hetkel avatud ja uued valikud on analüüsimisel. Need kolm teemat on kohtute arv, KHAN-i pädevus ja koosseis ning eestseisuse pädevus ja koosseis. Annan lühidalt saadetud memost ülevaate, millele fookus seada.

Alustan kõigepealt ajaloolise ülevaatega. KHN kinnitas kohtute arengukava september 2024. Enne seda arutati kohtute arengukava ka kohtute täiskogul ning enne seda oli see ka KHN-is kahel korral arutelude all. KHN võttis kohtute arengukava ülekaalukalt vastu. Kolm põhimuudatust tänases kohtute korralduses tulidki kohtute arengukavast – 1) kaalutakse kohtuasjade üleriigilist jagamist või kohtuasutuste ühendamist; 2) kohtueestseisuse moodustamine, kes otsustab kohtute tööjaotusplaanide kehtestamise ja osakondadesse jagunemise; 3) kohtuhaldusnõukogu ja kohtuhaldusteenistuse moodustamine. Novembris 2024.a saatsid kohtute esindajad Justiits- ja Digiministeeriumisse eelnõu projekti ettepaneku koos seletuskirjadega, mis hõlmas menetlusseadustikke muudatusi, kohtute ühendamist ja eestseisuse loomist. Lühidalt rääkisime sellest ka eelmise aasta detsembri KHN-is. KHN arvas, et kõigepealt minnakse edasi kohtuhaldusega ja kohtute ühendamine on edasiste analüüsidega laual. Kevadel valmis ministeeriumis VTK, kus oli valikuvariantideks üleriigiline kohtuasjade jagamine või kohtute ühendamine. Peale VTK tagasisidet toimus eelnõu valikute arutelu, kus jõudsimme järeldusele, et menetlusosaliste huve kaitseb kõige paremini üks maakohus ning igasugune kohtuasjade üle kohtute jagamine ja kohtualluvuse muutmine tekitab menetlusosalisele segadust ja ei täida eesmärki, milleks on kiirem menetlemine ja kohtunike spetsialiseerumine. Eelnõu tagasiside pinnalt, milles määravaks sai Riigikohtu üldkogu otsus, et kohtute arv peab olema mitmuses, on ministeerium loobunud esialgsest plaanist kõik üheliigilised kohtud liita ning edasi läheksime kahe maakohtu, kahe halduskohtu ja kahe ringkonnakohtuga. Oleme sellel aastal tellinud kolm analüüsi – finantsanalüüs, põhiseaduslikkuse analüüs ja spetsialiseerumise analüüs – ning Riigikohus tellis kaks juhtimisanalüüsi, mis kõik on avalikustatud, ning oleme analüüside tulemused arvesse võtnud.

Kohtute ja kohtunike arvu ning kohtumajade asukohad (linnad) paneme kohtute seadusesse. Nii oli see eelnõus ja nägime ka tagasiside pinnalt, et see on õige lahendus. Seega oleksid edaspidi kaks maakohut, Harju ja Tartu maakohus. Kohtumajade asukohti ei ole plaanis muuta. Seadusesse paneme maakohtunike, halduskohtunike ning ringkonnakohtunike arvu ülempiirid, lähtudes praegusest kohtunike arvust. KHAN hakkab otsustama, kus aadressidel kohtumajad asuvad ning otsustab ka kohtunike jagunemise Tallinna ja Tartu Ringkonnakohtu vahel, Tallinna ja Tartu Halduskohtu vahel ja kahe maakohu vahel, ehk seda ei fikseerita seaduses. Samuti otsustab KHAN, kuidas kohtunikud kohtumajades jagunevad. KHAN nimetab ametisse kohtute esimehed ja kuulutab välja konkursid esimese ja teiste astme kohtunike kohtade täitmiseks, nii oli ka praegu eelnõus. Kuna eelnõu tagasisides oli vaidlus, milliseid akte võib anda KHAN ja millised aktid peavad jääma ministrile, siis tegime muudatuse, et KHAN kehtestab vaid kohtuniku valveaja ja lisatasu arvestamise korra ning kohtuniku ja kohtukordniku ametiriietuse kirjelduse. Kohtunike arv kohtumajades jääb tulevikus KHAN-i otsustada ja praegused arvud kehtivad niikaua, kuni KHAN pole vastupidist otsust teinud.

Tagasiside suurem diskussioon, lisaks kohtute arvule, oli KHANI koosseisu üle. Kooskõlastusringile saadetud eelnõus me KHAN-i koosseisu ei muutnud. Meil ei olnud selleks otsest sisendit, kuna eelnõus oleva koosseisu hääletas KHN. Kõige suurem küsimus on olnud kahe Riigikogu liikme üle. Lisaks tuli Tartu Ülikooli õigusteaduskonnast tagasiside, et õiguskantsleri esindaja ei peaks olema, ministri esindaja osas ei olnud suurt diskussiooni. Põhiline tagasiside oli, et praegu pole ülekaalus kohtunike poolt valitud liikmeid, kuna Riigikohtu esimees kuulub ameti poolt KHAN-i koosseisu. Eelnõu tagasiside ja arutelude käigus jäi lauale kaks alternatiivset lahendust. Esiteks oleks üks Riigikogu määratud esindaja või Riigikogu liige, ehk üks Riigikogu liige tuleks asendada esimese astme kohtunikuga, kuivõrd siis oleks tasakaal rohkem kohtute poole. Teine variant oli Riigikogu liikmed välja jätta ning nende asemel oleks kaks advokatuuri esindajat.

Eestseisuse pädevuse osas ei olnud alternatiive, kui see, mis oli ka kohtute arengukavas: tööjaotusplaan jaotab kohtunikud osakondadesse, moodustab ajutisi menetlusgruppe ning kehtestab kohtu kodukorra. Suur küsimus oli tagasiside põhjal eestseisuse koosseis. Eelnõus oli eestseisuse koosseisus kohtu esimees, osakonna juhatajad, kolleegiumite esimehed ning kohtu üldkogu valib liikmed. Eestseisus võib minna esimehe käepikenduseks, kuna esimees ise valib osakonnajuhatajad. Ringkonnakohtud nägid probleemi, et eestseisuses on liiga palju esimehe nimetatud liikmeid. Alternatiivina pakume välja, et esimees on igal juhul eestseisuses, kuid KHAN nimetab ise kolm kohtunikku ja üldkogu valib kolm kohtunikku. Eestseisus pole juhtimisorgan, vaid nn üldkogu eestseisus: ta teeb tööjaotusplaani ja kodukorrad, st tal on konkreetne pädevus dokumentide koostamisel, kinnitamisel ja ettevalmistamisel. Ta ei ole enam juhtimisorgan. Kohtutel on ikka osakonnajuhatajad ja kolleegiumite esimehed ning seda süsteemi ei muudeta. Samamoodi on ka halduskohtutes, et KHAN nimetab osad eestseisuse liikmed. Ringkonnakohtu kolleegiumi esimehe võiks nimetada KHAN, kuid ringkonnakohtu esimehe ettepanekul. Justiits- ja digiministrile jääks pädevus õigustloovate aktide kehtestamisel, mis tuleb Riigi Teatajas avalikustada, neid ei saa anda KHAN-i pädevusse. Osad justiits-

ja digiministri määrused tõstisime 51-hääle seadusesse (kohtunike arv ja kohtumajade asukohad), osad on KHAN-i otsustus ja osad jäävad ministri pädevusse. Me arutame veel ja täpsustame kõike osapooltega.

Jaanuaris saadame kooskõlastusringile ka menetlusseadustike ja teiste seaduste muudatused, kuid me peame need nüüd üle vaatama seoses kahe maakohu muudatusega. Ainuüksi maakohute ühendamiseks oli 25 lk erinevaid muudatusi, kus oli seadusemuudatust vaja teha. Loodame, et eelnõu läheb vabariigi valitsuse poolt Riigikokku veebruaris ja enne suve loodame seaduse vastuvõtmist. Aasta peale seaduse vastuvõtmist alustaksid tööd ühendatud maakohud ning enne seda jõuab kohtunike täiskogu valida KHAN-i liikmed ning uued maakohute esimehed nimetada ning kohtute eestseisused moodustada. Kohtuhaldusteenistuse osas ei ole eelnõu tagasisides diskussiooni ega vaidlusi olnud, seega seda täna lauale ei toonud. Aasta peale seaduse vastuvõtmist saaks muudatused rakendada. Rahvakohtunikud kaotatakse täielikult ning nemad enam õigusemõistmises ei osale ning see säte võib varem jõustuda.

V. Kõve: Tahtsid, et eraldi arutataks KHAN-i koosseisu ja eestseisuse koosseisu. Pakun, et räägime kõigepealt üldiselt liitmisest, siis KHAN-i koosseisust ja eestseisusest.

P. Kama: Võiks rääkida ka põhiseaduse muutmisest. Saan aru, et praegu on plaan muuta kahe Riigikogu koosseisuga põhiseadust.

V. Kõve: Alustame üldisest kohtute liitmisest ja eelnõu saatusest ning eraldi teema on ka rakendamine. Kas kõigepealt on küsimusi ning seejärel saab avaldada arvamust.

A. Uritam: Kas me saame õigesti aru, et antud kohtute liitmine on praegu liitmise esimene etapp, sellele järgneb kiirkorras põhiseaduse muutmine ning sellele järgneb kõigi kohtute liitmine, mis praegu ära jäi?

M. Reintamm: Meil on plaan minna põhiseadust muutma, aga seda Riigikogu kahe koosseisu poolt. See ei ole kiirkorras. Kas sellele järgneb ka järgnevate kohtute liitmine, on järgmine küsimus.

L. Naaber-Kivisoo: Miks me seda teeme? Mida see head kaasa toob, et kaks maakohut kokku paneme?

M. Reintamm: Põhjendused on samad. Me saame töökoormust ühtlustada, tagada rohkem spetsialiseerumist. Ma ei oska öelda, kas see on liitmise esimene etapp, kuivõrd see sõltub edasistest analüüsist.

T. Uudeberg: Liigume samm-sammult. See on esimene samm selleks, et kasvõi osad kohtute arengukava eesmärgid ära tuua ning vaatame sealt edasi. Pikka plaani me hetkel välja käia ei saa.

I. Pilving: Millistele analüüsile põhiseaduse muutmise ettepanek tugineb? Kas äkki kirjeldad, kuidas selleni on jõutud.

M. Reintamm: Ma ei ole ette valmistunud täna põhiseaduse muutmisest rääkima. See on olnud üks arutelu, millega edasi võiks minna

V. Kõve: Üks tõuge on ilmselt põhiseaduse asjatundjate komisjoni lõpparuandest, kus on pakutud muuta §-i 148.

I. Pilving: Kas soovite ka halduskohtu institutsioonilise garantii kaotada?

V. Kõve: See teema pole praegu kuskile jõudnud. Ma ei tea, kust see kerkis.

P. Kama: Viljar Peep saatis viite 2018. a analüüsile.

V. Kõve: Analüüs pakkus seadusandjale, et kohtusüsteem on liiga detailselt kirjeldatud ning sellest ajendatult on komisjoni poolt ettepanek tehtud.

T. Uudeberg: Aktiivselt põhiseaduse muutmisega ministeeriumis praegu ei tegeleta.

M. Vahing: Reageerin väitele, et kui liidame kohtud, siis läheb töökoormus kergemaks. Selle plaani järgi tahetakse liita kaks kõige ülekoormatumat kohtu. Kui me vaatame statistiliselt, siis täna on Tartu Maakohus ja Viru Maakohus väga ülekoormatud, meil saab kohe 1900 punkti täis ning ma ei saa aru, kuidas on võimalik, et liitmisest töökoormuse osas leevendust tuleb. See tegevusetus, mis siin kaks aastat kestnud on, et minister ei täida tema eelkäijate poolt kehtestatud määruse alusel kohtunike kohti, on ju tegelik põhjus, miks meil täna selline ülekoormus on. Kuidagi ei saa nõustuda, et tuleb liita kaks kõige ülekoormatumat kohtu ja loota, et sellest tuleb mingi tulu. Millal kuulutab minister kohtunike kohad välja?

V. Kõve: Sellega tegeleme järgmise eelarve punkti juures.

M. Vahing: Kuidas tegeleb kohtureform täna kõige akuutsema küsimuse lahendamisega, milleks on kohtunike töökoormuse vähendamine?

M. Reintamm: Kui vaadata puht aritmeetiliselt, kuidas on praegu Pärnu Maakohtu kohtuniku koormus ja Harju Maakohtu kohtuniku koormus ja kuidas siis, kui nad on koos, siis näiteks Pärnu kohtuniku koormus suureneks ja Harju kohtuniku koormus väheneks võrreldes kohtuniku keskmise koormusega. Jah, see ei muuda kohtusüsteemi üldist koormust, kuid muudab süsteemi sees koormuse võrdsemaks.

M. Vahing: Kas reformi eesmärk on, et kõigil oleks ühtemoodi halb?

M. Reintamm: Ei ole.

M. Vahing: Aga mis siis reformi eesmärk on? Kui 1900 punkti jagada laiali, siis on kõigil ühtlaselt halb.

M. Reintamm: Mul on hetkel kasutada 2024. aasta andmed. 2025 aasta ei ole veel läbi.

M. Vahing: See on väga fundamentaalne probleem, et tehakse järeldusi andmete pinnalt, mis ei ole värsked.

M. Reintamm: Edasi minnes teeme järeldusi ikka 2025. a ja võrdluste pinnalt.

M. Vahing: Ja ma ei ole kuidagi nõus sellega, et see on usuküsimus, Villu. See on küsimus sellest, mis probleemi me lahendame. Kui probleem on kohtute ülekoormus, siis see reform ei lahenda seda probleemi.

V. Kõve: Mina olen üldise liitmise, mitte kahe maakohtu liitmise poolt.

T. Pappel: Kust tuleb number, et kahe ringkonnakohtu peale on meil 46 kohtunikku? Tallinnas on 30 ja Tartus 17.

K. Luha: Üks on ajutine.

T. Pappel: See on ajutine, kuni aastani 2030.

K. Luha: Kui need kokku liidavad, siis ongi 46 kohtuniku kohta, mis on püsikohad. Üks on ajutine, mida ei saa seadusesse panna.

T. Pappel: Kas see mõjutab Tartu Ringkonnakohtu kohtade täitmist?

M. Reintamm: Seda konkreetset kohtunike kohtade arvu, mis läheb seadusesse, saab veel täpsustada.

T. Pappel: Kui see hakkab seadusena kehtima ülempiirina aastal 2027, siis me võime olla olukorras, kus me siis ühte kohta ei täida või on üks koht üle. Kuidas seda tõlgendada?

K. Luha: Seadusesse oleme mõelnud kohtunike kohtade üldarvuna selle, mis on praegu määruses olevad kohad ning mitte ajutised kohad, mis praegu on ainult Tartu Ringkonnakohtus. Seda me ei

vähenda ning see inimene saab oma aja lõpuni töötada ning selles osas tuleb erisus. Detaile ei ole me niimoodi sätestanud. Kindlasti ei tee me olukorda halvemaks ja kindlasti ei tähenda seda, et teenistuses olev kohtunik peaks lahkuma enne määruses sätestatud tähtaega.

T. Talviste: Kas ma saan õigesti aru, et kui tehakse uus tekst, mis muudab esialgset eelnõu oluliselt, siis seda enam arvamusingile ei saadeta?

M. Reintamm: Kuna arvestame tagasisidega, siis uuele kooskõlastusringile saata vaja ei ole

T. Uudeberg: Ametlikule ringile ei lähe, tegemist on parandatud eelnõuga, aga minister soovib teha kaasamisürituse, kus kõik saavad kaasa rääkida. Ilmselt toimub see jaanuari esimeses pooles.

T. Talviste: Me teame, et kaasamisüritusel öeldut ei arvestata. Tahvil olid kaks skeemi, mis olid üksteisega vastuolus. Ühel oli Paide Tartu Maakohtu all ja teisel Harju Maakohtu all. Kumb on õige? Joonisel, mis puudutas Eestimaa kaarti, oli õigesti nii nagu praegu on, aga teisel oli Paide Tartu all.

M. Reintamm: Vabandan, maakaart on õige. Slaidil oli ekslikult Paide kohtumaja Tartu Maakohtu loetellu läinud, parandan kohe ära.

A. Uritam: Olen nõus Villuga, et kohtute liitmise eelnõu on usuküsimus. Ministril on tekkinud sügav usk, et kohtute liitmist tuleb teha, sõltumata sellest, mida arvavad kohtunikud, sõltumata sellest kas meil on faktilisi andmeid ja sõltumata sellest, et seda ei toeta ükski analüüs. Seega on see puhas usu küsimus, aga meie tahaksime faktilisi lahendusi. Mul on kaks küsimust. Kui ma loen esimest osa, mis puudutab liitmist, siis seal on kirjutatud: "*Kõik alternatiivid koormuse ühisuseks ja spetsialiseerumise süvendamiseks on keerulised ja küsitava tõhususega*¹". Siis on alamärge ja all lause, mille allikat ma ei näe, et kas on tehtud analüüs või mingeid meetodeid võrreldud. Järgmine lõik, punkt e: "*kohtute ühendamine ei too kaasa vajadust kohtunike praegusest suurema ringisõitmise järgi: kirjalikult arutatakse üle 80% tsiviil- ja haldusasjadest ning ½ kriminaalmenetlusasjadest*". Kui kõik toimub teie arvates lihtsalt ja kirjalikult ka teie enda dokumendi alusel, miks ei võiks siis kirjaliku kohtumenetluse osakaalus olevaid asju kasutada kohtute töökoormuse ühtlustamiseks? See on ju kõige lihtsam ja kiirem meetod. Teiseks, ma ei saa kohtute eestseisuse osas aru, mis probleemi me lahendame ja milleks seda vaja on. Tekib tunne, et peamine eesmärk ei ole suunatud spetsialiseerumisele, vaid sellele, et luua eestseisus selleks, et kaotada ära kohtute sisedemokraatia jne. Ainukese põhjendusena on toodud, et tööjaotusplaani kinnitamine eestseisuses on otstarbekam kui üldkogul.

V. Kõve: Viimase küsimuse võtaks maha ning arutame eraldi.

M. Reintamm: Üle-eestilise asjade jagamise osas analüüsisime väga põhjalikult, et kuidas seda teha ja kuhu kohtualluvus jääb. Kui avaldus on esitatud pädevuse ja kohtualluvuse järgi kohasele kohtule, siis seda ei saa suunata kohtualluvuse järgi lahendamiseks mõnda teise kohtusse. Oleme mõelnud näiteks, et kui ühel hetkel suureneb mõne kohtu koormus järsult, siis anname Ametlikes Teadaannetes teada, et kohtualluvus muutub. Me mängimise läbi, kuidas tagada menetlusosalisele, et see kohus, kuhu ta oma avalduse vastavalt kohtualluvusele annab, lahendab tema kohtuasja. Me ei leidnud lahendusi, mis töötaksid veatult, kiirelt ja tagaksid seda. Kui on üks või kaks maakohut, siis on asjade paindlik jagamine võimalik.

A. Uritam: See ei vasta küsimusele – need on kaks erinevat asja. Vabandust, kuid mulle tundub, et ministeerium ei saa aru, mis on tööjaotus ja mis on kohtualluvus. Kohtualluvuse sätted on ju menetlussätted ning kohtualluvuse säte ütleb, millises kohtus mingit asja lahendada peab. Meil on väga palju asju, mida me ei lahenda elukohajärgses kohtus. Kui võtame mingit liiki vaidlused, näiteks kirjalikus menetluses olevad tarbijakrediidi vaidlused, ning muudame kohtualluvussätet ja ütleme, et me ei lahenda neid inimese elukohajärgses kohtus, siis see tähendab automaatselt seda, et need asjad jaotatakse üle kõikide kohtute ja täna oleks sellega maakohutevaheline koormus tasandatud. Võib-olla oleks sinna veel midagi vaja lisada, aga tõenäoliselt mitte. Miks pole sellist lahendust üldse kaalutud? Selleks ei ole vaja kõiki asju jagada.

M. Reintamm: Sellepärast, et inimene peab teadma, kuhu ta oma avaldusega pöördub. Kohtualluvuse eeskirjad peavad võimaldama hagejal raskusteta kindlaks teha kohtu, kuhu ta võib pöörduda.

A. Uritam: Te ei saa aru. Kohtualluvus ja kohtute tööjaotus on kaks eri asja. Ka täna ei anna kohtualluvuse sätted inimesele kõikides asjades õigust pöörduda elukohajärgsesse kohtusse.

M. Reintamm: Mitte elukohajärgsesse, vaid üldse, millise kohtu ta valib.

A. Uritam: Just, ka täna on selliseid erisätteid ja me saamegi seda lahendada kohtualluvuse sätte muutmisega.

M. Reintamm: Näiteks oleks erialluvus, et tarbijakrediidi asjad alluvad kõik Pärnu Maakohtule. Kuidas sealt edasi? Siis hakkame sealt neid välja jagama? See tähendab, et selle asja peab läbi vaatama Pärnu Maakohus.

A. Uritam: Ei, te saate valesti aru. Me peame kohtualluvuse teisiti reguleerima. Täpselt samamoodi võime leida veel sätteid, mille puhul alluvuseks ei ole üks konkreetne kohus. Miks seda ei ole kaalutud. Sellega lahendaksime need väga väikesed erinevused ilma kogu selle muu problemaatika tekitamiseta. Te ei ole neid analüüsinud.

M. Reintamm: Me oleme üle kohtute jagamist põhjalikult analüüsinud. Tagasisides eelnõule ei tulnud kahjuks ka ühtegi konkreetset ettepanekut, kuidas saaks üle kohtute jagamist teha lähtudes kohtualluvuse põhimõtetest. Kui avaldus on esitatud kohtualluvuse järgi kohtule, siis kohtualluvuse senine käsitus välistavad selle üleriigilisse jagamise andmise ja kohtualluvuse järgi mõnda teise kohtusse suunamise.

A. Uritam: Tagasisides saab anda arvamust selle kohta, mida küsitakse. Te ei ole kohtutelt küsinud, et me teeksime ettepanekuid, millistel viisidel töökoormust ühtlustada. Kui te käite välja eelnõu, millega kohtud liidetakse, selleks, et ühtlustada töökoormust ja ei too välja ühtegi alternatiivi, siis küsimus ongi selles, et mis probleemi me lahendame. Me ei saa aru, miks ollakse sellise lahendusega väljas.

I. Pilving: Anu küsimused ajendasid ka mind sel teemal uurima. Kuidas tagataks see siis kahe maakohtu puhul? Kui Pärnu inimene tahab esitada avaldust, siis kuidas ta teab, kuhu kohtumajja ta peab selle esitama?

M. Reintamm: Ta esitab Harju Maakohtu elektronpostile.

I. Pilving: Ükskõik millisesse kohtumajja Harju Maakohtus. Ka praegu on menetlusseadustikus, et ta võib esitada ükskõik kuhu Eesti kohtusse ja kohus ise toimetab õigesse kohtusse edasi.

M. Reintamm: Kohtualluvus ei ole ju praegu ükskõik kuhu. Kohus edastab selle ju kohtualluvusjärgsele kohtule.

I. Pilving: Aga inimesele on ükskõik, kuhu ta oma avalduse esitab.

M. Reintamm: Enamus esitab ikkagi sinna, kus on kohtuasja kohtualluvus.

I. Pilving: Dokumendis on nimetus "lototron". Kelle analüüsil põhineb väide, et lototron on põhiseadusvastane? Lototroni all mõeldakse koormusalluvust.

M. Reintamm: Ehk kui ma esitan oma avalduse Harju Maakohtusse, siis see kuhu kohtusse kohtuasi tegelikult läheb, sõltub lototronist ehk kohtukoormusest, ning mitte seaduses ettenähtud alluvusest ja asi hüppab mulle ettenägematult Tartu Maakohtusse.

I. Pilving: Millel põhineb väide, et see pole põhiseaduspärane?

M. Reintamm: Kohtualluvuse sätetel. Inimest ei tohi niisama viia ühest kohtualluvusest teise. Kui avaldus on esitatud kohtualluvuse järgi õigele kohtule, siis kohus peab asja lahendama ega saa selle menetlemisest keelduda

I. Pilving: Kes seda analüüsis?

M. Reintamm: Justiits- ja Digiministeerium.

I. Pilving: Kahtlustan, et te ei saanud idee mõttest päris hästi aru. Jutt ei ole sellest, et seadusega määratud kohtualluvusest kusagile mujale tõsta, vaid mõte on, et määrakse teatud tingimustel eriline kohtualluvus, kui koormus on väga paigast ära. Kas kahe maakohtu mudeliga kulud väheneksid või suureneksid ning kui palju? Või oleks see kuluneutraalne?

M. Reintamm: Üritame nii, et ta oleks kuluneutraalne, aga me ei ole jõudnud seda tänaseks veel analüüsida. Otsus tuli eelmise nädal.

T. Pappel: Miks ei ole rakendussätete peale mõeldud?

M. Reintamm: Oleme ikka mõelnud.

T. Pappel: Aga rakendussätteid ei ole ning eelnõu jõustub konkreetsel ajal. Kas te seate Riigikogu liikmed sundvaliku ette, et nad peavad hiljem vastu võtma ka järgmise seaduse, millega tulevad rakendussätted?

M. Reintamm: Ei, eelnõu läheb ühe täispaketina Riigikogusse. Menetlusseadustikud lähevad jaanuaris menetlusringile. KHAN-i ja KHT rakendamine ning eelarve tuleb sammhaaval.

T. Pappel: Me arutamegi seda vaid sammhaaval ning keegi pole näinud täispaketti. Kas see on normaalne olukord?

M. Reintamm: Ma tõin tänaseks KHNI ette ainult kõige põhimõttelisemad küsimused. KHAN-i koosseis on kõige olulisem, kui läheme eelnõuga edasi Riigikogusse. Kokku on ju lepitud, et tuleb kohtuhalduse üleminek, KHAN ja KHT. Riigikogu põhiseaduskomisjon ootab praegu lahendust KHAN-i koosseisule. Me ei jõudnud seda läbi rääkida enne kooskõlastusringile minekut ning me ei hakanud seda ka ise eelnõus muutma. Lisaks kohtute ühendamisele on eelnõus praegu kõige olulisem KHAN-i koosseis, mis tuleb korda teha, kui me kohtuhalduse üleminekuga edasi tahame liikuda.

T. Pappel: Kas ma sain õigesti aru, et praegu on Riigikogu menetlus peatatud. Te tahate nüüd muuta KHAN-i osa ning panna juurde kohtute liitmine ja siis see jätkub sealt, kus ta pooleni jäi?

M. Reintamm: Valitsusse läheb täiesti uus eelnõu, kus on kohtuhaldus, eestseisus ning maakohtute liitmine kaheks, valitsus esitab uue eelnõu Riigikogule ja võtab tagasi selle, mis seal praegu on. Mõistlik on eelnõu tagasi võtta ja anda korraliku tekstiga uus eelnõu. Me muudame seal tegelikult ka kohtuhaldusteenistuse koosseisu, ehk me ei vii kohtuametnikke sinna üle, mis sai viimasel kohtujuhtide nõupäeval läbi räägitud. Jääb üldine säte KHT kohta. KHAN teeb ise KHT struktuuri ja pädevused.

T. Pappel: Kas kohtute haldamise nõukoda või kohtunike täiskogu saab ka hääletada selle eelnõu osas?

M. Reintamm: Hääletamise ja täiskogu osas ei oska ma öelda,

V. Kõve: Kui realistlikuks pead, et muudatused võiksid Riigikogus juuni alguseks vastu võetud saada, arvestades, et täna ei ole üldse eelnõud veel olemaski? Kui sa üksi kirjutad, siis kas see on puht füüsiliselt tehtav, arvestades, et valimised on tulemas ning väide on, et viimane pool aastat Riigikogu suuri otsuseid ei tee.

M. Reintamm: Mina näen, et on reaalne, et Riigikogu jõuab õigeaegselt ära menetleda. Mõeldes tagasi näiteks osakondade eelnõu peale, mis ka seisis ja kus oli arutelusid ning kus valmimised olid märtsis, siis ka seal oli aasta alguses teine ja kolmas lugemine. See sõltub sellest, kui korras eelõuga me Riigikokku läheme. Kas meil on eelnevad vaidlused lahendatud ja kas rakendussätted on korras, et see pakett oleks võimalikult kokkulepitud ja kooskõlastatud. Seaduse jõustumise tähtajaks panime aasta pärast seaduse vastuvõtmist, ehk kui seadus võetakse vastu detsember 2026, siis see rakendub jaanuar 2028, mitte kohe pärast jõustumist.

V. Kõve: Minu mõte oli, et kuivõrd tegemist nii suure vaidluste paketiga, siis isegi kui kõik oleksid nõus, oleks see ka siis tehniliselt väga piiripealne, kui täna seda eelnõud ei ole olemas ning seda peab veel arutama.

J. Sarv: Kas ei oleks mõeldav, et jätame liitmise temaatika võimaliku põhiseaduse muudatuse diskussiooniks ning läheme eelnõuga edasi ilma nelja maakohtuga ja arutame kohtute liitmist rahulikult hiljem edasi, kui põhiseaduse muudatus on võimalik?

M. Reintamm: Tänapäevase seisuga on vastus, et nelja maakohtu liitmine kaheks läheb valitsusse. Halduskohtute ja ringkonnakohtute liitmist ei tule.

J. Sarv: Teiseks, algses eelnõus ei olnud menetlusseadustike muudatusi, mis puudutavad kohtualluvuse sätteid. Kas need tulevad uude eelnõusse nüüd sisse?

M. Reintamm: Jah, kindlasti.

J. Sarv: Kolmandaks, ajakava näeb ette, et seadus võiks olla suveks vastu võetud ja siis võiks täiskogu valida uue nõukogu, aga täiskogu on eelduslikult natuke varem ja järgmine on uuel aastal. Kas siis tuleb erakorraline täiskogu ja mis saab KHN-ist, kuivõrd KHN-i kohtunikest liikmete volitused lõppevad ka sellel suvel. Kas siis tuleks valida veel uus KHN? Kas ajaplaan on läbi mõeldud?

M. Reintamm: Ajaplaan on läbimõeldud. Tõin välja tegevuste järjekorra, mis tuleb kõigepealt ära teha. Esimese asjana peab täiskogu valima KHAN-i liikmed. See sõltub sellest, millal seadus vastu võetakse ja kas tuleb erakorraline täiskogu. Seejärel kohtu esimeeste valimine, eestseisuse moodustamine, KHT moodustamine, mis on olulised, et uued maakohtud saaksid tööle hakata.

J. Sarv: Kunas uus KHAN peaks saama valitud, kui eeldus on, et äkki jaanipäevaks on eelnõu vastu võetud.

M. Reintamm: Sügisel.

V. Kõve: Tuleb erakorraline täiskogu, kui see päriselt jõustub. See on teinud raskeks ka täiskogu päevakorra ja arutatavate teemade mõtlemise. Tavaliselt on see kõik juba enne aasta lõppu olnud paigas. Vasta ka eestseisuse küsimus ära ning seejärel arvamuste ring.

M. Reintamm: Eestseisuse moodustamise ettepanek tuli arengukavast. Tundus, et on mõistlik ja efektiivsem, kui üldkogul on nn oma eestseisus, ehk üldkogu poolt valitud väiksem grupp inimesi, kes arutab tööjaotusplaani.

V. Kõve: Uurisin, kuidas on teistes riikides ning kui palju on kohtu tööjaotusplaani üldkogu kinnitada. Sain aru, et see on Ida-Euroopa eripära ja Lääne-Euroopas ei ole sellist asja. Käisime just Norras, kus ei olegi kohtute omavalitsusorganeid ning juhid juhivad, kohtunikud mõistavad õigust ning asjad jagunevad kuidagi automaatselt. See on jälle usu ja põhimõtte küsimus, et mida me tõhusa juhtimise all mõistame.

T. Saar: Ringkonnakohtute kolleegiumi esimeeste nimel tahtsin küsida, et äkki saab avada, miks ringkonnakohtute puhul valib kolleegiumi esimehe KHAN ringkonnakohtu esimehe ettepanekul ning kolleegium ei või endale ise esimeest valida?

M. Reintamm: Ringkonnakohtu kolleegiumi esimehe nimetamisel analüüsisime, kas oleks võimalik teha sarnaselt osakonna juhatajatega – esimees nimetab. Ringkonnakohtu eestseisuses peaksid olema ka kolleegiumite esimehed. Kui kohtu esimees nad nimetab, siis koosneb eestseisus esimehe nimetatud liikmetest. Kolleegiumi liikmete poolt esimehe valimist peeti probleemiks. Seega jäi KHAN.

T. Saar: Minu küsimus oli pigem, miks kolleegium ise ei võiks endale esimeest valida?

K. Siigur: See oli minu ettepanek. On olnud näha, et kolleegiumid ei saa teatud juhtudel esimehe valimisega hästi hakkama – keegi ei ole väga huvitatud sellest ametist ning mõnele huvilisele ollakse kollektiivselt vastu; häälteenamusega valitud kolleegiumi esimees satub halba olukorda, kus ta ei saa aru, kas ta peab kaitsma oma elektoraadi huve või vaatama kuidagi teise pilguga asjale. Kohtu esimehe ja kolleegiumi esimeste koostöö on väga oluline, aga et esimehel poleks ainuõigust kolleegiumi esimehe nimetamisel, võiks olla nii, et esimehe ettepanekul nimetab KHAN, samamoodi nagu ta nimetab maakohtute eestseisusesse pooled liikmed.

V. Kõve: Liigume nüüd arvamustega edasi.

A. Uritam: Olles lugenud dokumenti ja kuulanud ka vastuseid esitatud küsimustele, siis on põhimõtteliselt võimalik järeldada, et minu arvates kahe kohtu liitmiseks sisulisi analüüse ning arvandmeid ei ole ning arvestatud ei ole ka praegust statistikat. Eelnõu kohta esitas väga hea arvamus Harju Maakohus, kus on kirjas arvandmed – mis mõjutab menetlustähtaegade pikkust, milline on kohtunike töökoormus, milline on olnud arvuline muutus jne. Seal on mitmeid vastuseid, kuidas vähendada kohtute töökoormust ja lühendada menetlustähtaegaid. Kõige lihtsamaid lahendusi saab teha, kui liidame näiteks tsiviilasjades TsMS-i erialluvuse sätetele paar sätet. Kordan, et teeme erialluvuse osas asjad ümber ning otsustame, millised on need asjad, kus seadus leiab, et riigil ei ole otstarbekas mingite kirjalike asjade lahendamist inimesele tagada tema elukohajärgses kohtus, kui meil on vaja midagi üle-Eesti laiali jagada. Meil ei ole vaja kohtuid liita. Dokumenti lugedes jääb mulje, et kogu sisulise muudatuse tegelik eesmärk haakub sellega, mis puudutab eestseisuste loomist. Selleks ei ole siin tegelikult ühtegi sisulist põhjust ning öeldud on vaid, et see on otstarbekas. Kommentaariks sellele, et kohtute üldkogud on Ida-Euroopa teema, ütlen, et üldise rahvusvahelise tunnustatud põhimõtte kohaselt on kõige tähtsam kohtunike vaheline tööjaotus ning see ei saa toimuda subjektiivsetel põhjustel vaid objektiivsetel alustel. Seadus ei ütle, mis need objektiivsed alused on, aga ta tagab objektiivsuse läbi üldkogu otsustuse, mis on väga oluline faktor. Üldkogu otsus välistab selle, et kedagi survestatakse või et kedagi eelistatakse. Mina ei tea praktikas ühtegi juhtumit Eesti kohtutes, kus üldkogu poolt tööjaotusplaani kinnitamine oleks toonud kaasa ületamatuid probleeme, mida ei saaks kuidagi teisiti lahendada, kui sellega, et võtame kohtutelt ära enesekorraldusõiguse ning sisedemokraatia. Ma arvan, et need muudatused, mis eelnõus eestseisuse osas tehtud on, seda probleemi ei lahenda. Siin on öeldud, et kohtunikud saavad maakohtus ise valida ainult kolm kohtunikku ning ülejäänud lähevad ikkagi kuidagi esimehe ettepanekul KHAN-i kaudu. Dokumendis pole võimalik aru saada, miks seda üldse vaja on ning miks see parem ja demokraatlikum lahendus on, rääkimata sellest, miks on ringkonnaohtutes vaja üldkogudelt pädevus ära võtta. Põhiline probleem seisneb selles, et minu hinnangul pole ministeerium aru saanud kohtunike ning kohtunike ühingu pöördumisest selle kohta, mis puudutab kohtute sõltumatust. Sõltumatus ei tähenda ainult sõltumatust täitevvõimust ja seadusandlikust võimust, vaid ka sõltumatust kohtusüsteemi sees. Sellise mudeliga luuakse juhtimishoob, mis võimaldab põhimõtteliselt saata inimest spetsialiseeruma sinna, kuhu esimees tahab. Probleemid pole kõrvaldatud ja jääb arusaamatuks, miks sellist süsteemi tahetakse luua. KHAN-i koosseisu osas tunnustan ministeeriumi selle eest, et kohtunike arv suureneb, kuid üks kohtusüsteemiväline esindaja ei saa olla peaprokurör, sest ta on ametikohajärgne esindaja mitte kolmanda sektori esindaja. Oleme sellele tagasisides tähelepanu juhtinud, kuid kahjuks ei ole sellega arvestatud. Leiame, et parim lahendus sellele, kui on kaks kohtusüsteemi välist esindajat, on see, et lisaks advokatuurile võiks üks esindaja tulla näiteks ülikoolist, kuivõrd nii on ka mujal demokraatlikes riikides. Pean kahjuks ülema seda, et minu arusaamist mööda kohtunike valitud tänastel KHAN-i liikmetel puudub pädevus täna sellist asja üldse arutada, mis siin täna laual on – ehk noogutada kaasa ja öelda, et tehke seda eelnõud. Mina tunnen, et minul ei ole seda pädevust. Inimesed, kes on mind valinud, on öelnud, et nemad on kohtute liitmisele vastu ja on esindanud ka üle-Eesti massiliselt ministeeriumile pöördumisi selle kohta, miks see on sobimatu lahendus. Tervikuna ei ühel ega teisel viisil ei ole midagi sisuliselt siia lisandunud. Teen ettepaneku minna edasi hääletusega, et saada teada, kas üldse liitmisega edasi minna, ehk kas KHAN seda toetab. Minu ettepanek on panna hääletusele, kas üldse minna edasi kohtute liitmisega, ehk kas KHAN seda toetab. Endiselt tuleks lahendada ära mured ja probleemid, mis on Riigikogu menetluses olevas eelnõus 632. Kuidas te seda tehniliselt teete, kas Riigikoguväliselt või Riigikogus, on eraldi küsimus, aga mina arvan, et puudub põhjus jätkata kohtute liitmisega sellisel moel, mis täna laual on. See ei anna eelnõu mõõtu välja ning te tahate kiirkorras saata välja eelnõu, mida ei saadeta isegi kooskõlastusringile. See ei allu kuidagi hea õigusloome põhimõttele.

P. Kama: Kui nüüd muudeti lähenemist, et Riigikohtu liikmete enamuse seisukohalt, siis ise arvan, et võib-olla oleks võinud lasta see küsimus põhiseaduslikkuse järelevalvesse, mis on ka põhiseaduse kohus ja teeb riigis iga nädal mingeid otsuseid ning seal on põhiseaduse tõlgendamise võimalus ning

ainus võimalus siduvalt teada saada, mida põhiseadus meile võimaldab. Minu jaoks lähevad enamused argumentidest, mis ühe kohtu puhul olid, kahe kohtu puhul kaduma. Kui räägime riigi korralduses sellest, et meil on üks prokuratuur ja üks Politsei- ja Piirivalveamet, siis kahe või nelja puhul tuleb hakata väga tehniliselt analüüsima. Kui panna kokku näiteks Viru ja Tartu Maakohtu, siis saame kohtunike arvu puhul umbes sama suure kohtu nagu on Harju Maakohus, kuid spetsialiseerumise võimalused jäävad geograafia pärast oluliselt väikesemaks, sest kohalähedus peab jääma. Seega varasemad argumendid lähevad kaotsi, kuivõrd kogu eelnev töö on tehtud ühe kohtu peale. Teine küsimus on tugiteenuste ja põhitegevuste suhe. Olen pigem püüdnud veenda selles, et seaduses mitte liiga palju reguleerida ja jätta see tulevikus KHAN-i kujundada. Mina näen kohtunike sõltumatusele riski selles osas, kui me anname liiga palju asju tehnilise kohtuhaldusteenistuse (KHT) kätte ning kahe kohtu mudel lükkab neid asju rohkem KHT poole. Kolmas aspekt on üleminek, kus ministeerium näeb ideaallahendusena, et praegune Riigikogu võtab 51 hääle enamusega põhiseaduse muudatuse vastu ja järgmine Riigikogu, mis valitakse natuke enam kui aasta pärast, võtab selle uuesti vastu. See seab ida ja lääne kohtu komplekteerimise raskuse ette, kuna tegemist on ajutise süsteemiga, mida keegi ei toeta. Raske on üles ehitada organisatsiooni, mis on määratud olema ajutine. Tõsi, et võib olla ta jääb venima ja ideaalis saaks see tehtud 2027, kui teine Riigikogu kiiresti töötab. Tõenäoliselt nii kiiresti ei lähe. Ajutise süsteemi ülesehitamine on halb. Olen toetanud, et KHT eelnõu ja kohtute liitmise eelnõu lahendataks koos, sest kuivõrd muudatusi võib teha etapiviisiliselt, siis peaks olema teada, milliseid muudatusi me teeme. Ei saa olla nii, et esimese muudatuse käigus teeme midagi ja järgmise muudatuse käigus peame hakkama lammutama. See mõte läheb praeguses loogikas kindlasti kaotsi.

I. Jürgen: Ühinen nendega, kes on öelnud, et veenvalt ei ole esitatud, et kohtute liitmine lahendab praegused mured ning, et kohtute ülekoormust ei ole võimalik ühegi teise meetmega paremini lahendada, kui liitmine. Alternatiivseid võimalusi ei ole minu hinnangul piisavalt kaalutud. Memo pinnalt, nii palju kui on võimalik hinnata, kuivõrd see ei ole eelnõu ning siin ei ole üksikasjalikke norme, siis menetlusosalisena jääb segaseks ja pole üheselt arusaadav, kus mina tean, millises kohtus ma käima hakkam. On küll üks Harju Maakohus, aga seda ma praegu ette ei näe, kas ma lähen näiteks Saaremaale, Pärnusse või Tallinna. Eelnõus on tegelikult väga palju sellised asju, millega võiks advokatuuri hinnangul edasi minna ja mida oleks kahju jätta tegemata (näiteks kohtunike ametit puudutavad küsimused). Seega kutsun ka mina üles kaaluma, kas on võimalik minna edasi nii, et liitmist praegu kiirkorras mitte teha. Ma ei saa kuidagi nõustuda sellega, et eelnõule, mis uue kontseptsiooni kohaselt tehakse, ei ole võimalik arvamust avaldada. See on ikkagi täiesti uus eelnõu ja sõltub detailidest ning arvamus, mis on avaldatud eelmise eelnõu kohta ei ole ju piisav täiesti uue kontseptsiooni ja uue lahenduse kohta. Kui tänane on kogu foorum, mida üldse kavatakse kuulata selle eelnõuga seoses ning meil kellelgi ei ole rohkem võimalust selle kohta arvamust avaldada, siis pean seda äärmiselt kahetsusväärseks. Kindlasti ei ole advokatuur organisatsioon, kes tahab reforme pidurdada, aga mõistlikult peab olema võimalik arvamust avaldada. Kui küsimus oli KHAN-i koosseisus, siis ka meile üllatuslikult on tulnud välja ettepanekuga, et seal võiks olla kaks advokatuuri esindajat. See pole advokatuuri enda ettepanek. Küsimus on, mis on selle eesmärk. Kui eesmärk on, et selles kogus oleks esindatud just menetlusosaliste vaated, siis advokatuur on kohane menetlusosalisi esindama. Kui vaadata küsimust tervikuna, et kes seal peab olema, siis minu arvates on asjakohane ja mõistlik, et kogus on esindatud ka Riigikogu esindaja, arvestades seda, et kui kohtud peavad minema oma eelarvet Riigikogusse kaitsma, siis side Riigikoguga on oluline. Ma ei vaidle vastu ka sellele, et prokuratuuri esindaja siin kogus on, aga mõte, et seal võiks olla kaks advokatuuri esindajat on minu ja advokatuuri jaoks uus ning seda tasuks hoolega kaaluda – teised osalised on väga asjakohased.

I. Pilving: Kriitika on suunatud ministeeriumile, mitte Marilinile, kes teeb kindlasti tublisti tööd. Mind teeb kurvaks, et ei tegeleta päris asjadega. Ei tegeleta sellega, et kohtute koormust tervikuna normaliseerida, vähendada bürokraatiat, liigset menetlust raskendavaid asju või ei vaadata üle kohtute ülesandeid, mis on lükatud tahaplaanile. Sisuliselt öeldakse, et kõigepealt peate leppima struktuurireformiga ja siis läheme päris asjadega edasi, vastupidi peaks olema. Teised riigid tegelevad tagatiste suurendamisega. Polariseerumine ja populism on läänemaailmas järjest kasvamas ning arvata, et "taevaisa" Eestit nende eest kaitseb, on lühinägelik. Kogu paketi ajalugu algas sellest, et proovime tagatise välja mõelda ja lahutame kohtud täitevvoimust, et kellelgi ei tekiks mõttessegi kohtuasju tellida, aga nüüd jõuame hoopis tohutusse hierarhiasse ning läbi geograafilise ühendamise tekitame ohte juurde. Näiteks see, et kohtunikke saab saata õigust mõistma teisele poole Eestit, on üks riskidest, mis ei luba mul tervikuna ühendamist sellisel kujul toetada. Õige oleks asjad lahus hoida ning luua uus juhtimismudel ja siis vaadata, kus näeksid kohtujuhid ise uue mudeli järgi, et mingi ühendamine oleks mõistlik teha. Mingit kiiret sellega ei ole ja tohutat rahalist võitu ministeerium ei näe. Numbrid, mis on seni KHAN-ist läbi käinud, ei näita meeletut koormuste erinevust ja need erinevused saab ka muud moodi ära tasandada. Meil on

ka praegu menetluslähete instrument olemas. Kui me tegeleksime menetlusseadustikega, siis oleks meil võimalik luua ka erikohtualluvust. Mina näen, et see on põhiseaduspärane, kui kohtu koormust võetakse algusest peale arvesse koormuse jaotamisel. On teatud tüüpi asju, mida saaks kohe üleriigiliselt jagada ning kohe vähemkoormatud kohtusse ümbertöstmine ei ole meelevaldne ümbertöstmine. Seda saab tänapäeva digiriigis menetlusosalistele ka kommunikeerida ning tööle saaks endiselt jääda põhimõte, et iga kohtu kantselei on pädev kodanikku teenindama ja saatma menetlusdokumendid sinna, kus nendega tegelikult tegeletakse. Teie pakutud võimalikult laia kohtu tööpiirkonna mõte ongi asju kuhu iganes kohtumajja suunata, mis tekitab selle probleemi palju suuremal määral. Näiliselt on kõik põhiseadusega kooskõlas, kui ongi üks kohus, ja siis pole kohtualluvuse probleemi, aga põhiseaduse mõte on tegelikult kaitsta sellise meelevaldse liigutamise eest.

Ma ka kaitsen mõningaid asju. Eestseisuse loomine on õige tee, aga selle punane joon on, et kui me paneme ta üldkogu asemele, siis peab ta olema selle kohtu kohtunike valitud ning ei päästa, et neid nimetab KHAN. Riigikogu liikmed peaksid olema KHAN-ist esindatud, seda enam, kui saab teoks täitevvõimust lahutamine. Minister kannab rahva mandaati ning kui selle keti lõhume, siis on vaja midagi, mis seda tasakaalustaks. Kui ühest küljest räägin, et kohtu eestseisus peaks põhinema sama kohtu kohtunike poolt valimise mudelil ning eestseisus kinnitab tööjaotusplaani, siis eestseisus peaks valima ka osakondade või kolleegiumite esimehed ja teeb kohtunikest vahetult sõltumatuid otsuseid. KHAN-il on aga palju üldisemad otsused ja asjaolu, et seal on kaks Riigikogu liiget ei tekita sõltumatuse osas probleemi. Erinevalt paljude teiste riikide justiitsnõukogudest, kus nõukogu teeb ka edutamise otsuseid või lahendab lausa distsiplinaarküsimusi, peame vaatama ikka Eesti nõukoja spetsiifilist pädevust. Ma ei näe ohtu kohtunike sõltumatusele, küll aga tekib oht, kui kohtunikud jäetakse üksi enda haldamise eest vastutama. Toetan Anu ettepanekut teha hääletus liitmise kohta ning kutsun üles loobuma kiiruga kõige ühte paketti traageldamisest ja minema edasi juba Riigikogus oleva ning katkestatud lugemisega eelnõuga.

V. Saarmets: Seoses kohtute liitmisega võib argumente ühte või teistpidi mõelda, aga ei ole kahtlust, et mastaabiefekt aitaks tegelikult mingil määral kaasa töökoormuse ühtlustamisele ning spetsialiseerumise võimalus suureneb. Marek ütles, et kas tahetakse, et kõigil oleks ühtlaselt halb. Eks sellega ole nii, et kellel oli enne väga halb, siis selle muudatusega oleks parem ning siis ei oleks ühtlaselt halb. Küsimus on pigem selles, et kui välja pakutud kaks maakohut teha, siis kindlasti kogu muudatuse efekt lahjeneb ning tekib küsimus, kas on üldse enam mõtet. Lisaks, kui on kokkulepe, et mingeid asju peaks lahendama inimesele kõige lähemas kohtumajas, siis juhul kui õigusemõistmine täna säilib kõigis nendes kohtades, kus ta toimub ja paneme ainult need kaks kohut kokku, siis efekt jääb lahjaks. Võib muidugi juhtuda, et tehakse tohutud analüüsid ja arvutused ning veendakse ringi. Mul ei ole väga selget seisukohta, kas toetada või mitte, aga pigem ei toetaks. Eestseisuste teema on seotud kohtute liitmisega ning tundub ebavajalik, kui kohus on nii väike. Harju Maakohus on teine teema, aga mujal seda tegelikult vaja ei oleks. Eeldan, et tööjaotusplaani kinnitamisega ei ole kohtu üldkogus tohutut probleemi ning on küsitav kas näiteks Tartu Halduskohtus kolmeliikmeline eestseisus oleks nüüd oluliselt parem ning see oleks rohkem nagu mingi tasandi juurde tekitamine, millel pole tegelikult vajadust. Seega eestseisuste loomine sõltub sellest, kas kohtud liidetakse või mitte. Kui ei liideta, siis on eestseisus ebavajalik. Omaette teema võib olla kohtu juhtkond, et kas mingeid otsustusi teeb esimees üksi või kellegagi koos, aga see ei tähenda, et peab olema eestseisus, mis sisuliselt üldkogu asendab. KHAN-i koosseisu osas ei oska midagi arvata. Mõte võiks olla, et KHT loomiseks pole vaja kohtuid liita, kohtute liitmine võiks jääda tulevikku ja edasi tuleks minna kohtute haldamisega nii, nagu see ka algselt plaanis oli.

V. Kõve: Kas KHAN peaks ümber hääletama kord juba hääletatud KHAN-i koosseisu osas, millest selles eelnõus lähtutud on?

V. Saarmets: Võime hääletada, aga mida see muudab?

L. Naaber-Kivisoo: Ma ei saa aru, mida positiivset on kahes maakohus. Kui see on mingi plaani esimene etapp, siis peaks tegelikult päris plaanist rääkima. Olen seda meelt, et juhtimisstruktuuri tuleks ka täna muuta, aga seda ei saa kiirustades teha ning selleks tuleb kohtunikonda kaasata, keda see juhtimine puudutab. Räägiks nüüd päris murest – millal me need kohtuniku kohad täidame? Ma ei saa aru, mis takistab konkursside väljakuulutamist.

V. Kõve: Räägime sellest kolmandas punktis.

L. Naaber-Kivisoo: Kui me lahendame siin koormuse probleemi, siis äkki lahendaks päris probleemi ära ning siis võib-olla ei olekski seda probleemi enam.

V. Kõve: See on seotud eelarvega ja sellega, kas kohtunike kohad on arvestuslikud või mittearvestuslikud ning kas on ülekate.

A. Asi: Jään nende punktide juurde, mida kirjalikult arvamusingil saatsime prokuratuuri nimel. Osadele neist ei ole täna vastust kuulnud ning need jäävad endiselt kehtima, et oleme samadel seisukohtadel ja kordama ei hakka. Kui läheb liitmiseks, siis toetan, et tuleb mingit laadi eestseisus tekitada, kuivõrd suures kohtus on see kindlasti vajalik. Harju Maakohtu näitel võiks see toimida juba täna. Kui minnakse seda teed, et on laiem KHAN-i koosseis, siis nõustun Imbiga, et sellisel juhul peaks seal olema Riigikogu liige. Kui osa ideest on ka see, et seal on menetlusosalise vaade, siis peaks seal olema ka prokuratuur, kuna prokuratuur on oluline osa menetlusosalistest ja meil on ka mingid tööprotsessid väga seotud.

K. Siigur: Nõus Ivoga, et on vaja tegeleda põhiasjadega, ehk luua menetluslikke filtreid, piirata edasikaebeõigust, tõsta riigilõive jne. Täna selle ressursiga, mis kohtusüsteemil on, me seadusest tulenevaid ülesandeid täita ei suuda. Samamoodi olen nõus, et kohtunike kohad tuleb täita. Tundub, et suhteliselt suur konsensus on selles küsimuses, et on vaja mudelit, kus on võimalik kohtuasju, ehk tööd, operatiivselt jagada sinna, kus on vaba tegija, et me saaksime asju võrdlemisi laialt jagada. See on tehniline küsimus, kas kohtuid liita või on kohtuasutusi mitu. Mina pigem toetan liitmise esimest varianti ning mõnan, et nuditud varinat vähendab liitmise efekti. Juhtimismudeli poolest on demokraatia ilus, aga ebaratsionaalne, seega näeksin, et üldkogul on päriseluliste otsuste tegemisel pädevust vähe, mistõttu eestseisuste idee mulle meeldib. Toetan viimase versiooni lahendust, mis sai muudetud lähtudes eelnõu esimesele versioonile tulnud tagasisidest. Tundub, et kohtu esimehel on raske õigusemõistmise korrakohast toimimist tagada, kui tal ei ole arvestavat õigust juhtgrupi või eestseisuse moodustamisel. Selle tasakaalustav lahendus olekski, et kolm liiget tuleb esimehe ettepanekul, aga KHAN nimetab. Seega esimees ei saa sinna nimetada kolme sõpra ning KHAN saab otsustada, kui on mingid argumendid, miks need inimesed ei peaks seal olema. KHAN-i koosseisu viimane lahendus on hea tasakaal. Päris mitmest kohast tuli tagasiside, et Riigikogu liikme staatusega käib vastuollu sellises otsustavas organis olemine ning siis saigi pakutud välja, et Riigikogu liiget ei panda ja Riigikogu ise otsustab, kas see on nende pädevusega kooskõlas või mitte, kas nad saavad sinna Riigikogu liikme või saavad kellegi teise Riigikogu esindama. Seeläbi jääb ka side Riigikoguga alles. Viimases mudelis on tulnud vastu ka soovile, et üldkogu valitud kohtunikel on KHAN-is enamus. Eelnõuga tuleks edasi minna.

M. Agarmaa: Õiguskantsler ei ole kohtute ühendamist toetanud, kuivõrd see on meie hinnangul põhiseadusega vastuolus. Me ei näe vajadust ka kahe maakohu järele ning neli maakohut on mõistlik. Me ei näe argumente, miks see oleks parem. Töökoormuse küsimus tuleb lahendada teiste meetmetega, nagu kohtunike kohtade täitmine, menetlusseaduste lihtsustamine ja mingite asjade kohtust välja viimine. Toetan Juhani välja pakutut, et edasi võiks minna vaid kohtuhaldusega. Murelikus teeb põhiseaduse muutmise mõte. See tuleks põhjalikult läbi kaaluda ja ei tohi olla kergekäeline otsus. KHAN-i koosseisu osas pooldaksime seda, et kohtunikest liikmed on ülekaalus ning õiguskantsler jätkaks hea meelega ise või esindaja kaudu ega näe meie osalemises huvide konflikti. Hea meelega panustaksime, kuivõrd kohtuteteemalisi avaldusi laekub meile igapäevaselt.

T. Pappel: Isegi kui uue ettepaneku valguses on kohtuid 2+2+2, siis ei näe ma põhjust loobuda Tartu Ringkonnakohtu seni eelnõu kohta esitatud seisukohast. Kuigi vastuolu põhiseaduse §-ga 148 langeks ära, siis kohtuniku sõltumatuse riive küsimused jäävad. Mis puudutab seda, et me justkui täidaksime kohtute arengukavas ette nähtud ülesannet, kus oli kohtuasutuste ühendamine ette nähtud, siis see oli vaid üks võimalik alternatiiv. Arvan, et nii spetsialiseerumise kui ka koormuste küsimust saab lahendada muude vahenditega. Näiteks kohtumenetluse seadustike muudatustega või mingite asjade kohtust väljaviimisega ning spetsialiseerumise probleemi ma tegelikult üldse ei näegi. Toetan, et võiksime hääletada selle üle, et lõpetada praegune kohtute liitmine ja minna edasi eelnõuga 632, mida on pikalt menetletud ja mida kohtuniku ise toetavad. See eristub praegusest olukorrast väga oluliselt. Me avaldame pidevalt mingeid seisukohti mingite järgmiste mõtete osas, mis etapiviisiliselt pidevalt muutuvad ja mille lõplikku kuju tegelikult ei ole, kuivõrd ka rakendussätteid ei ole me tegelikult näinud. Praegu on väga kahetsusväärne olukord, mis tuleks lihtsalt ära lõpetada. KHAN-i koosseisu osas toetan mõtet asendada üks Riigikogu liige ühe esimese astme kohtunikuga, et valitud kohtunike arv oleks suurem. Eestseisusel ei näe ringkonnakohtus vajadust, kui ringkonnakohtud säilivad praegusel kujul, mis on ikkagi pigem väikesed. Vähemalt Tartus oleme me saanud kõik asjad väga üksmeelselt

lahendatud üldkogu tasandil. Kui tööjaotusplaani kinnitamine üldkogu pädevusest ära võtta, siis ei näe ma, mille arutamiseks üldkogu üldse võiks kokku tulla. Küsimusi ju tegelikult väga ei olegi. Mingeid arengusuundi määrata on väga deklaratiivne ja ei tundu väga tõsiseltvõetav. Toetan Ivo ja Anu ettepanekut teha hääletus.

J. Sarv: Minu mure on, et vaadates maailmas üldiselt toimuvat ja seda, mis ka Eestis võib hakata juhtuma, siis poliitiline kliima ei ole kohtute jaoks paranemas. Meil on taasiseseisvunud Eestis praegu vedanud, et meil pole olnud senini väga kohtute vaenulikke justiitsministrit. Alati annab nuriseda, aga midagi väga hullu ei ole olnud, kuid me ei tea, kas see ka nii jääb. Seetõttu tuleks riskide maandamiseks eelnõu halduse poolega kindlasti edasi minna. Kas seda teha olemasolevat eelnõud muutes või uue eelnõuga, on valikute küsimus, kuid see oleks vajalik selle Riigikogu koosseisuga ära teha. Kohtunike konkursside välja kuulutamata jätmine seisab praegu ministri taga. Kui see oleks nõukogu pädevuses, siis seda probleemi ei oleks. Teiseks, täna on eelarve osas otsustav sõna ministril, kuid kui tulevikus oleks see Riigikogu rahanduskomisjonil, siis oleks suured riskid maandatud. Jah, võib olla ei saaks parimat tulemust, aga sellega võiksime ära hoida kõige hullemat tulemust. Eelnõu kõige vaieldavam aspekt on kohtute liitmine. Praegusel kujul ei näe ma põhjust, miks me ei võiks seda arutelu edasi lükata, sest 2+2+2 mudel ei rahulda kedagi. Liitmise toetajad leiavad, et seda on liiga vähe ja eesmärke tõenäoliselt ei saavutataks, liitmise vastased jällegi, et seda on liiga palju. Seega äkki on mõistlik see osa sealt eelnõust edasisse arutellu suunata ning seda võib põhiseaduse muutmisel ka arutada, kui on rohkem aega analüüsida. Eestseisused on valiku koht, et kas mitteliitmise korral oleks neid üldse vaja. Põhimõtteliselt ei oleks ma eestseisuste vastu ning arvan, et viimati pakutud lahendus annab ka kohase tasakaalu ning seda iseäranis siis, kui nõukogu koosseisus saavad enamuse valitud kohtunikud. Siis ei tohiks olla ka riski, et nõukogu nimetab kohtu eestseisusesse kohtunikke ohustavaid liikmeid. KHAN-i koosseisus peaksid valitud kohtunikud olema enamuses, ehk kui on 11 liiget, siis vähemalt kuus. Kelle arvelt lisakoht tuleb, on teisejärguline, kuid lahendus, mis viimati välja pakuti, on sümpaatne, aga ilmselt on ka alternatiive. Teoreetiliselt on alternatiiv ka see, et suurendatakse KHAN-i liikmete arvu valitud kohtunikust liikme arvel ning kelleltki midagi ära ei võeta, kuid see kahjustaks ilmselt nõukogu töövõimet. Riigikogu liikmete puhul ei näe ma probleemi, et nad ohustaksid kuidagi kohtute sõltumatust. Mure on pigem praktiline. Senine kogemus KHN-is näitab, et on üksikuid tublisid erandeid, aga nad ei kipu väga osalema. Kui Riigikogu valib endale esindaja, kes ei ole Riigikogu liige, siis äkki temal on aega rohkem osaleda. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi vaade on, et riigi peaprokurör ei peaks olema nõukogu kui otsustusorgani liige. See oli meie arvamus juba ka 2024. aasta septembri KHN-is ning see sai ka heakskiidu, kuna peaprokurör asendati ministriga. Seal on mitmeid põhjuseid, osad on seotud sisuga, osad näilisusega. Kui ta on praegu KHN-i kui arutusorgani liige, siis ei ole probleemi.

V. Kõve: Meelsust eelnõu osas on näha. Ka mina olen oma seisukohti avaldanud ning ei ole neid muutnud. Kristjan ütles selle osas palju juba ära. Küsitavus on jah, kas kahe kohtuga saavutab mingit efekti. Ma ei toeta ka kohtuhalduse muutmist ja muude muudatuste tegemist. Ma näen, et kohtusüsteem on praegu nii harali oma juhtimisega ning kui ta on ka üldkogude keskne, siis see haldus ei tööta. Kui me ei muuda seda tõhusamaks, siis ei ole mõtet ka haldust muuta ning on liiga suure riski peale minek. Oleks nagu Leedu mudel – iseseisvus ilma rahata – ning pigem vastutaks Justiits- ja Digiministeerium edasi. See ei tähenda, et muude muudatustega ei võiks edasi minna. Tundub väga ebarealistlik, et eelnõu jõutakse jaanipäevaks vastu võtta olukorras, kus on nii suur vastuseis ning kõik on veel läbi arutamata. Võib-olla tuleks keskenduda mingisugustele väiksematele asjadele, mida oleks reaalne ära teha. Osa tahtis formaalset hääletust liitmise osas.

I. Pilving: Jah, tahame formaalset hääletust.

V. Kõve: Küsimuseks oleks Anu ja Ivo püstitatu, et KHN ei toeta maakohtute liitmist.

A. Uritam: Ei, sõnastaks selle nii, et me täna ei toeta selles dokumendis ette nähtud liitmist puudutavate lahendustega edasi minekut, et 15. jaanuar juba eelnõu. Kui tahate midagi teha, siis mõelge järele ning teeme normaalselt siis, kui selleks õige aeg ja koht on.

V. Kõve: Kuidas selle sõnastame siis?

A. Uritam: Kas me toetame kohtute seaduse muutmise kokkuvõttes toodud lahendustega edasi liikumist, mis puudutavad kõike välja arvatud KHAN-i koosseisu.

V. Kõve: Ivo rääkis liitmisest.

A. Uritam: ma paneksin liitmise alla ka eestseisuse teema.

I. Pilving: Need on erinevad teemad. Hääletame siis mõlemaid, et kas toetame liitmist eelnõu muutmise kokkuvõttes toodud viisil.

A. Uritam: Meil ei ole eelnõud. Mitte toetamine tähendaks minu jaoks ka seda, et me ei teeks seda niimoodi rapsides. Ivo formuleeritud küsimus on sobilik.

KHN-i liikmed hääletavad selle üle, kas KHN toetab maakohtute liitmist kohtute seaduse muutmise eelnõu kokkuvõttes toodud viisil.

Poolt: 3

Vastu: 6

Erapooletu: 1

V. Kõve: Teeme siis ka eestseisuse osas hääletuse ära, et kas sellega edasi minna või mitte. Kes toetab dokumendis välja toodud eestseisusega edasiminemist?

A. Uritam: Rõhutan, et selles dokumendis välja toodud viisil.

I. Pilving: Edasiminemist ma toetaks, aga mitte sellisel kujul, kus kohtunikud ei vali eestseisuse liikmeid. Osad valib, osad määrab keegi teine.

M. Reintamm: Aga tahaks selgust KHAN-i koosseisu osas, kas asendame ühe Riigikogu liikme ühe esimese ja teise astme kohtunikuga.

V. Kõve: Kes sinna koosseisu siis jääksid?

M. Reintamm: Riigikohtu esimees, kaks teise astme kohtunikku, neli esimese astme kohtunikku, üks riigikogu liige, advokatuuri esindaja ja õiguskantsleri esindaja. Ehk lihtsalt ühe Riigikogu liikme asendaks esimese astme kohtunikuga, et oleks kuus kohtusüsteemi poolt valitud kohtunikku.

J. Sarv: Täpsustan, et mitte Riigikogu liige, vaid Riigikogu määratud esindaja.

M. Reintamm: Ma praegu pakkusin Riigikogu liiget.

V. Kõve: Siin kõlas veel palju erinevaid variante.

A. Uritam: Meil ei ole konsensust, see hääletus ei annaks midagi. Võin kohtunike ühingu esindajana öelda, et me kahtlemata toetame, et kohtunike arv oleks enamuses, aga minult ei saa nõuda hääletust, kas ma toetan, et see jääb viisil, kus üks Riigikogu liige jääb sisse.

M. Reintamm: Saan aru, et kõik toetavad seda, et kohtunike arvu suurendada?

I. Pilving: Ei toeta.

M. Timpson: Ärme hääleta. Soovitan, et ärge alahinnake Riigikogu liikmete tähtsust ja nende enesetunnet. Kaks Riigikogu liiget, kus üks opositsioonist ja teine koalitsioonist ei tee midagi halba. Kui annate signaali Riigikogule, et te muudkui vähendate Riigikogu liikmeid parlamentaarses vabariigis, siis on tungiv soovitus seda mitte teha.

Otsus: KHN avaldab arvamust ja võtab informatsiooni teadmiseks. KHN ei toeta maakohtute liitmist kohtute seaduse muutmise eelnõu kokkuvõttes toodud viisil.

Saabub Regina Vällik MS Teamsi vahendusel.

V. Kõve: Räägime eelarve, kohtunike kohad ja kärped ka kohe ära.

3. **Esimese ja teise astme kohtute 2026. a eelarve kujundamise alused, kohtunike konkursid – KS § 41 lg 2 ja lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministeerium, Tiina Uudeberg ja Regina Vällik, Tartu Ringkonnakohus, Tiina Ereb

T. Uudeberg: Annan sõna Reginale, kes annab ülevaate eelarve teemal.

R. Vällik: Olen Justiits- ja Digiministeeriumi eelarve- ja strateegiatalituse juhataja. Annan teile kiire ülevaate esimese ja teise astme kohtute 2026. aasta eelarvest. Eelarve kujunemise aluseks oli 2024. a kinnitatud RES, samuti 2025. a suvine majandusprognoos, mis kohtute puhul puudutab eelkõige kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusest tulenevaid prognoosi täpsustusi palgafondile ja kui valitsus on teinud täiendavaid otsuseid, siis ka need, kuid käesoleval aastal neid ei olnud. Kogu esimese ja teise astme kohtute eelarve maht on suurusjärgus 61,7 miljonit eurot, mis on poolteist miljonit suurem võrreldes käesoleva aastaga. Üldisel tasemel jaguneb see paindlikuma rahakasutusega piirmääraga eelarveks suurusjärgus 32,5 miljonit eurot ning arvestuslikuks eelarveks, mis on eelkõige seotud palgafondiga, on suurusjärgus 27 miljonit eurot. See on peamiselt seadusest tulenevad kulud, seal on raha kasutamisele kitsamad reeglid ning käibemaks ja amortisatsioon. Piirmääraraga eelarve on vähenenud ning jaguneb üldisteks tööjõu- ja majandamiskuludeks, kuhu 2026. aastast kuulub eraldi ka kinnisvara kõrvalkulu seoses meetodika muudatusega, samuti kohtujuristide ja kohtunikuabide palgafond, mis on seotud indeksiga ja mille kasutamisel on pisut paindlikkust ning kinnisvara kapitalirent ja remondifond, mis on vaja Riigi Kinnisvara AS-ile (RKAS) maksta lisaks kinnisvara kõrvalkuludele. Arvestuslike kulude jaotus on suuremas mahus seotud kohtunike palgafondiga (24,4 miljonit) ja vähesel määral on seal kohtute kolmandate isikute kulusid, postikulud ja väga väike summa kohtutäiturite tasudeks. Siin tuleb kinni pidada sihtotstarbest, aga eelarvet on võimalik aasta jooksul ületada, kui kulu peaks osutama suuremaks, kuid ülejääki mujale suunata ei saa. Kui nüüd võrrelda juba eelnevalt räägitud kulugruppide lõikes 2026. a eelarvet 2025. a eelarvega, siis peamine kasv tuleneb arvestuslikest kuludest, mis on ilmselt tavapärane ning kasvu on näha ka tööjõu- ja majandamiskulude üldises eelarves. Arvestada tuleb kindlasti meetodika muudatusega ehk kinnisvara kulusid kajastatakse teisiti ning üldises tööjõu- ja majandamiskuludes ei pruugi kasv kogu eelarve mahule käia.

Kokkuvõttena on kõige olulisemad punktid kinnisvara eelarvestamise meetodika muudatus, kus tuleb arvestada, et eraldi RKAS-i eelarve on teil jätkuvalt-kajastatud, aga see on vaid remondifondiks ja kapitalikomponendiks, lisaks on majandamiskuludes kinnisvara kõrvalkulude eelarve. Kui raha jääb sealt üle, siis saate selle muuks otstarbeks kasutada, kui jääb puudu, siis tuleb see katta olemasoleva eelarve arvelt. Varasemalt on see olnud sihtotstarbeliselt RKAS-iga seotud, kuid 2026. a on see osa antud vabalt kasutamiseks. Praegu on prognoositud, et käesolevast aastast läheb järgmise aasta eelarvesse eelarve jäägina üle umbes pool miljonit. Eelmisel aastal oli see suurusjärgus miljon. Eelarve vähenemine on seotud juba 2024. a tehtud kärbetega, kus 2026. a kärbe on suurem kui 2025. a oma ning 2027. a oma saab olema pisut suurem kui 2026. a oma.

V. Kõve: Kas meetodika muudatuse on heaks kiitnud ka Rahandusministeerium, arvestades, et see kajastub eelarves päris suure summamana? Kuna üleval on kohtute kärbe ja see on sinna arvesse võetud, siis kas on ikka kindel, et seda saab teha niimoodi? Mis selle pikem tagajärg on ehk kas küsitakse pärast raha tagasi? See tundub veidike žongleerimine, kuivõrd eelarves midagi ei muutuks.

R. Vällik: Eristada tuleb kahte asja. Üks on Rahandusministeeriumi loodud uus meetodika, mis on heaks kiidetud nii Vabariigi Valitsuse kui ka Rahandusministeeriumi enda poolt. Teine teema on, et selle meetodika muudatusega kadus ära võimalus suures ulatuses kokkuhoitud pinda ja sellega seotud kulust vabanenud eelarvet enda kasutusse saada. Räägime seda Rahandusministeeriumiga, kuid oleme praegu kahe aspekti osas eriseisukohtadel. Jätkame läbirääkimisi ja loodan, et aasta esimeses kvartalis saab selguse majja. Peame arvestama, et mõnes osas tuleb võib-olla kinnisvarakulu täiendavalt katta. Hindame seda olukorda siis, kui oleme saanud teada Rahandusministeeriumi lõpliku seisukoha. Meil on enda argumentid praegu kokku koondamisel. Kui selgub, et see ei õnnestu, siis tuleb loomulikult aasta jooksul see probleem lahendada ning kohtuid selle probleemiga üksi ei jäeta.

V. Kõve: Mis see potentsiaalne rahaline risk võib kohtutele olla, kui see probleem ei lahene?

R. Vällik: Räägime maksimaalselt suurusjärgust 900 000 eurot. Näeme, et kui sealt on vaja midagi katta, siis loodetavasti mitte maksimaalne osa. Aga tuleb arvestada, et see summa tuleb ka täiendavalt veel kärpida.

V. Köve: Kas on küsimusi? Vahepeal oli hirm, et vaja erakorralisi muudatusi teha, kuid siiski ei pea ja kärbe on tehtud?

T. Uudeberg: Lähtume kõikide asutuste puhul Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalas kärpejärgsest eelarvest. Rahandusministeeriumiga vaidlused käivad ning oleme mõõdukalt optimistlikud, et meetodika rakendamine toob kohtutele leevendust. Tahaksime kõik kokkulepped aprilliks kätte saada niimoodi, et kohtud lisaks kärpima ei pea. Garanteerida seda ei saa, kuid töötame selle nimel, et võimalikku täiendavat kärbet teha nii väikseks kui võimalik.

V. Köve: Eelmises KHN-is oli juttu miinuseelarvest. Kas praegu on miinus sisse kalkuleeritud või mitte?

T. Uudeberg: Hetkel on kalkuleeritud nii, et kinnisvara kulused oleme hinnanud pisut madalamaks kui see, mis Rahandusministeerium täna arvab, et need olema peaksid. Seal võiks öelda, et läbirääkimiste ruum on sees.

V. Köve: Järgmise aasta kinnitus on siis ikkagi see, et järgmisel aastal mõõduka optimismiga täiendavaid kärpeid tegema ei pea? Eelmisel korral jäi kõlama, et tuleb kärpida veel midagi.

T. Uudeberg: Võiksite mõelda, et kui peaks kärpima, siis kust ja kuidas, aga hetkel otseselt kärpima ei pea.

V. Köve: Eelmisel korral jäi üles ka see, et kohtunike kohad oleksid arvestuslikud. Tahaks kohtusüsteemi jaoks seda raha kasutada. Oli mõte, et seda uuritakse edasi ning Tiina Ereb oli üks neist, kes pidi seda tegema. Arvestuslikkusest peaks minu hinnangul loobuma.

T. Ereb: Oleme ära hinnanud tänased probleemid ja võimalikud ohukohad, kui kohtunike palgafond viia arvestuslikult kululiigilt piirmääraga kululiigiks. Esiteks, siiani ei ole kohtunike palgafondi eraldatud raha kohtute seaduses ette nähtud kohtunike lisatasude maksmiseks ning kohtud on neid siiani maksnud täitmata kohtunike kohtade arvelt. Lisatasudest suurimad on juhtimistasud esimeestele, kolleegiumi esimeestele ja osakonna juhatajatele. Nende aastased lisatasud moodustavad viie maakohtuniku aastapalga. Teine grupp lisatasusid on valvetasud ja juhendamistasud, mille maht on umbes nelja maakohtuniku aastapalk. Täna on Rahandusministeeriumiga läbi rääkimata, kuidas tuleb kate ligi üheksa maakohtuniku ametipalga ulatuses kohtunike juhtimistasudele. Kuna lisatasud on KRAPS-iga indekseeritavad, siis on iga-aastaselt küsimus ka nende lisatasude indekseerimise kätteallikas. Teine suurem probleem, mis tuleb enne läbi rääkida, on see et Vabariigi Valitsuse meetodika kohaselt arvutatakse eelarve kärbe piirmääraga eelarve ridadelt. Praegu on kohtutel piirmääraga eelarve ridadelt arvutatud kärbe eelarves sisustatud, kuid kohtunike palgafondi muutumisega piimääraga eelarvereaks võib kaasneda kohtute eelarvekärpe suurendamine. Kolmandaks toaksin välja KRAPS-i indeksi prognoosi riski. Kohtute eelarve koostatakse KRAPS-i indeksi prognoosiga. Kui KRAPS-i tegelik indeks osutub kõrgemaks kui prognoos, siis tuleb piirmääraga ridadel leida puudujäägile kate olemasolevast eelarvest. Viimase viie aasta jooksul on kolm korda olnud KRAPS-i indeks prognoositust suurem ja selle rahaline mõju vastab 3,5 kohtuniku aastapalgale. Lisaks kandub see edasi ka kohtujuristide ja kohtunike abide palgatõusu puudujäägile.

V. Köve: Kas sa oled võrrelnud seda ka täitmata kohtunike kohtadega?

T. Ereb: Kui kohtunike lisatasud vastavad üheksale täitmata kohale, ja kui sinna juurde lisada ka KRAPS-i indeksi prognoosi risk, siis sisuliselt oleme praeguste täitamata kohtadega nullis. Lauale tuleb tõsta ka küsimus, et praegu kehtib indeksi 50% vähendamine kuni 2028. aastani. Jutuks on olnud, et taotletakse indeksi taastamist kohtunikele varasemalt. Kui enne taastamist peaks kohtunike palgafond muutuma piirmääraga palgafondiks, võib tekkida oht, et kohtud peavad kätte leidma oma eelarvest. Samuti on oluline küsimus kohtunike piirmääraga palgafondi eelarvestamise meetodikast. Piirmääraga palgafondi on eelarvestatud erinevalt, nii tegelikult täidetud ametikohtade alusel, planeeritavalt täidetavate ametikohtade alusel või koosseisuliste ametikohtade alusel. Kui meetodikat on võimalik muuta, siis paneme täiendava riski kohtunike palgafondile.

V. Kõve: Sinu seisukoht seega on olla alahoidlik ja võtta kohtunike kohti ning mitte võtta seda raha, mis oli soov saada süsteemi manööver rahana.

T. Ereb: Meil on paindlikkust vaja, seda saame aru, aga enne, kui sellele teele läheme, siis kuna meil on praegu kümne kohtuniku aastane palgafond puudu ja pole kokkulepet selles osas, kuidas see raha kohtutele tuleb, siis enne tuleb need küsimused lahendada ja siis on võimalik edasi arutada.

V. Kõve: Kui eelnõu juurde tagasi tulla, siis seadusandja fikseerib maksimumarvu mitut kohtuniku kohta ta aastas finantseerib ja see raha oleks seega kohtusüsteemi garanteeritud läbi selle, et see on seaduses kirjas. Kohtud ise otsustavad, kui palju neist täidetakse ja kuidas raha kasutatakse. Praegu oleme vastu pükse saanud.

T. Ereb: Ei ole saanud. Võib olla Regina oskab lisaks selgitada.

V. Kõve: Mis suuna ikkagi võtame?

R. Välik: Oma tunnetuselt, olles töötanud ka Rahandusministeeriumis keskselt eelarvejuhina, kaldun seisukohale, et ma ei läheks kohtute eelarve paindlikkuse probleemi lahendama läbi kohtunike palga piirmääraga eelarveks muutmise. Riskina näen, et arvestades muutusi, mis Rahandusministeeriumi poolt iga-aastaselt võib tekkida, siis ei ole väga optimistlik arvata, et kui seadusesse pannakse kirja väga konkreetsed ametikohad ja määrad, siis Rahandusministeerium on kindlasti seisukohal, et eelarve saab olema kohtutele paindlikult kasutatav. Kui paneme selgelt seadusesse, et kohti on X-arv ja nende järgi tuleb eelarvet määrata, siis tõenäoliselt see moment taandab Rahandusministeerium oma pakutud võimaluse või kitsendab seda. Ma ei välista, et seda võib siiski teha, aga pigem läheksin lahendama läbi selle, kuidas saada muudeks kuludeks eelarvet juurde. Kas luua selleks mingi arvestusmetoodika või selgitada motiveerivalt, millised kulud on vaja katta ja kus on põhiprobleem. Kahtlustan, et sellega võib tuua juurde lisaprobleeme, need samad riskid. Kui vaadata ajalukku, siis ma arvan, et me täna oleme rohkem võidus kui siis, kui me selle muudatuse teeme. Kindlasti võib tulla aastaid, kus on vastupidine olukord. Kui vaatame pikemat perioodi, ehk 5+ aastat, siis seal ei ole see kindlasti meile kasulik.

V. Kõve: Sinu arvamus on ka selline, et kui kohtuniku koht on täitmata ja teised teevad ta töö ära, siis ta palk läheb ikkagi minema.

R. Välik: Ta ei lähe tegelikult ära. Meil on võimalik lisatasusid maksta täitmata ametikoha eest. Täna on võimalik sealt samast arvestuslikust palgafondist teha kulusid nendele inimestele, kes täidavad puuduoleva inimese ülesandeid. See ei ole kindlasti lausuline.

T. Ereb: Täpsustan, et see on kokkulepe Rahandusministeeriumiga selle aasta algusest. Kui kohtuniku ametikoht on täitmata ja kohtuniku ülesandeid täidavad kohtuametnikud, siis Rahandusministeerium on andud meile kinnituse, et sel juhul on lubatud maksta nende ülesannete täitmise eest kohtuametnikele palka kohtunike palgafondist.

V. Kõve: See on siis uus asi.

T. Ereb: See on selle aasta algusest saavutatud kokkulepe, mida sellel ja järgmisel aastal kavatseme kasutada.

I. Pilving: Rahastamine ei peaks käima niimoodi, et kui õnnestub ministrilt mingi kokkulepe välja nuiata, siis saame raha ja kui tuleb teine minister, siis tema ütleb, et tema jaoks ei ole see kokkulepe enam siduv. See ei annab sügavat finantstagatist. Olen mures, et kui seome omavahel kohtute seaduse ja maksimum kohtunike arvu ning see on garantii, et niipalju antakse raha, siis tõenäoliselt tõstetakse maksimumarv väga väikeseks. 51 hääle seadusega on seda väga keeruline muuta, kui tuleb väga suur koormuse hüpe. Sellisel juhul pakuks välja, et on kaks arvu, ehk kohtute seaduses on maksimum arv, mis on varuga ning millega ei käi rahagarantiid kaasas, aga iga aasta eelarve tegemisel otsustab Riigikogu tavalise riigi eelarve seadusega, mitme kohtuniku jaoks ta raha eraldab. See raha jääks kohtusüsteemi garanteeritult. See oleks paindlikum mehhanism, kui kohtute seaduse muutmise.

P. Kama: Kas sa räägid aastasest riigi eelarve seadusest, mitte riigi eelarve raamseadusest?

I. Pilving: Aasta.

V. Kõve: Järgmist aastat see ei kõik ei puuduta, kuid peame rääkima ka järgmisest aastast seoses kohtunike kohtade ja Pärnu mnt majaga.

I. Pilving: Kuidas Pärnu mnt maja tänase otsusega seotud on? Kui me hääletame esitatud eelarve põhimõtete poolt, kas siis sellega hääletame Pärnu mnt maja maha?

V. Kõve: Räägime kõigepealt kohtunike kohtadest. Kas keegi vaidleb Üllari saadetud arvutustele, mis kohad on täitmata, vastu?

P. Kama: Viru puhul oli toodud üks vähem. Mina olen Virusse üle viidud ning koosseis peaks olema 28+ mina. Praegu on lähtunud, et mina olen selle 28 sees. Seaduse järgi on see lisakoht.

K. Luha: Vastavalt kohtute seadusele, siis sellest kohust, kus esimeheks nimetatud kohtunik ära läheb, kohtade arv ei vähene, aga suureneb seal, kuhu kohtusse uus esimees läheb.

V. Kõve: Meil on ka Mati Maksingu kiri, kus Tallinna Ringkonnakohus on kõige suuremas hädas. Kuna meil on ülekatte teema, mis kajastub tavasüsteemis, kui keegi ajutiselt ära läheb, siis ei teki +1. Küsimus on, kui palju saame täita ja kui palju on täitamata. Üks väide, et Virus on tegelikult neli vakantsi. Tallinna Halduskohus ja Tartu Halduskohus on kõige paremas seisus, vähemalt arvutuse järgi.

K. Luha: Kohti, kus kohtunik on teenistusest lahkunud ja kus koht on vakantne on 13. See on sügisene seis. Kui seis on vahepeal muutunud, siis muudame. 13 vakantset kohta on sellised, mida ei saa teisiti täita, kui ainult konkursi välja kuulutades.

V. Kõve: Tallinna Ringkonnakohtus on kindlasti vajadus, Pärnu Maakohtus ja halduskohtutes on õnnestunud paremini täita. Mis on siis sõnum kohtade täitmise kohta?

T. Uudeberg: Ministri seisukoht ei ole muutunud, tema eelistaks ka näha, et kohtunike kohad saavad kohe reformijärgselt kohtute enda poolt välja kuulutatud ja täidetud.

V. Kõve: Hetkel ühtegi kohta enne ei tule?

T. Uudeberg: Praegu küll.

K. Siigur: Juhiks tähelepanu sellele, et KHN on ka varem võtnud väga selgelt seisukoha, et ministril on kaks võimalust õiguspäraselt käituda. Esimene võimalus on kohad ära täita ja teine võimalus on muuta ministri määrust, milleks on vaja KHN-i nõusolekut. Kolmandat võimalust ei ole. See käitumine, mida minister praegu endale lubab, on õigusvastane.

I. Pilving: Jagan Kristjani avalduse seisukohta. Lubamatu on võtta kohtusüsteemi pantvangi, et kui te ei kiida eelnõud heaks, siis ei saa ka kohtunike kohti. Jagan ka Villu muret, et Tallinna Ringkonnakohus on probleem. Haldusasjad ootavad seal juba kaks aastat. Ma ei ole tulihingeline kohtunike arvu suurendamise pooldaja kunagi olnud. Minu meelest on alternatiive, mida ka Kristjan enne mainis: riigilõivud, menetlusseadustike muudatused jne ning kõike seda tuleks kasutada. Kui ei liiguta kiiresti edasi ja puudub poliitiline tahe Tallinna Ringkonnakohtu koormust aidata vähendada menetlusseadustike muudatustega, siis tuleb riigil leida raha täiendavate kohtuniku kohtade jaoks.

M. Vahing: Mul oli kolm mõtet. Esimese ütles ära Kristjan, et ministri käitumine on õigusvastane. Teise mõtte ütles ära Ivo, et meid hoitakse pantvangis ning seda ei tohiks teha. Kolmandaks, me saatsime ministrile teabenõude, mille vastamise tähtaeg on täna ning millal sellele vastus tuleb?

K. Luha: See tuli mulle. Soovisin, et enne vastamist saaksime sisendi KHN-ist. Praegu saame vastata seda, mida ka Tiina juba ütles.

Lahkub Priit Kama.

M. Vahing: Juhin tähelepanu sellele, et me palusime teavet. Millisele teabele tuginedes ehk mille pärast minister täna kohtunike kohti välja ei kuuluta. See peab saama avalikustatud. Ma väga paluksin, et te sellele teabenõudele vastate. Kohtunikud soovivad seda kasutada, et pöörduda Euroopa Kohtusse. On olemas lahend, et praegune olukord on õigusvastane. Minister kannab väga tähtsat rolli Eesti riigis. Kui on mingeid salakohtumisi peetud, mille pinnalt minister ei kuuluta neid kohti välja, siis tuleks seda teada anda.

T. Uudeberg: Kinnitan, et kõik teabenõuded saavad vastuse.

A. Uritam: Kui vastus on, et see on poliitiline otsustus kohti mitte täita, sest minister soovib kohtute liitmist puudutavat eelnõu läbi suruda, siis ka see on teave, mida tahaksime teada.

V. Kõve: Räägime ka Pärnu mnt kohtumajast.

T. Uudeberg: Pärnu mnt maja 2026. aasta eelarvet ei mõjuta. Kui läheb kolimiseks, siis see ei toimu enne 2028. aastat. Kolimise otsust pole tehtud. Jaanuari teisel poolel kohtuvad ministeeriumi, RKAS-i ja asjasse puutuvate kohtute esindajad, vaadatakse plaanid üle ja selle pealt saab vaadata, kas minna edasi või mitte. Lõplikku otsust pole. Lasnamäe EAS-i endisest majast saab IT-maja ning sinna kolivad kaks IT-asutust meie valitsemisalast, mh RIK ja RIT. RIK ei koli sinna enne 2027. a keskpaika. See Lasnamäe maja on ümber renoveerimisel. On tehtud plaane, kuidas Lubja tänava majas Pärnu mnt kohtud RIK-i alale mahutada. Ehk kui RIK ära kolib ja kui oleme teinud otsuse, et kohtute liigutamine on mõistlik mõte, siis toimub seal renoveerimine. Vajadus on krimisaale juurde teha. Räägime aastast 2028, mitte varem, kui kohtud saaksid Lubja tn majja kolida.

V. Kõve: Ehk Riigi Infomaja projekt on käimas ja nende kolimine on otsustatud ning Lubja maja ruumid jäävad nagunii tühjaks?

T. Uudeberg: Jah.

K. Kruusvee: Kuna saime sellel nädal ettepaneku, et see maja tuleks võõrandada ja seda otsust soovitakse teha jaanuaris enne järgmist KHN-i, siis oli oluline see teema täna siin läbi arutada. Minu hinnangul on see finantsanalüüs poolik ja puudulik. Siin on võrreldud, kui palju maksab Pärnu mnt 7 maja renoveerimine ja Lubja tn ühe-kahe korruse renoveerimine. Loomulikult on terve maja renoveerimine kallim ja selle arvutusega saab näidata säästu. Selleks, et Lubja majas vaba ruum tekiks, peab RIK kolima uude hoonesse, mille ehitamine on ka riigile kulu ja RIK-i kolimine on ka kulu. Kõrvuti tuleb panna need kolm numbrit, mida need omavahel moodustavad ja kus see kuluefekt peaks tekkima, ja pärast seda saame me hakata arutama Pärnu mnt maja võõrandamist.

V. Kõve: Ehk mis kulud tulevad riigil juhul, kui IT-maja jääb kolimata ja hoiaks kokku teise maja ehitamisest.

K. Kruusvee: Just. Eelmisel KHN-il ma küsisin, millist riiklikult olulist probleemi me lahendame uue IT-maja ehitamisega ja kas on küsitud julgeolekualast hinnangut, et IT-asutused kolivad ühte hoonesse ja pool Eesti kohtusüsteemi kolib ühte hoonesse.

T. Uudeberg: Jaanuaris ei tule otsustamist. Jaanuaris me kohtume ja arutame neid plaane.

V. Kõve: Täna seda otsust, et Pärnu mnt maja peaks kolima, veel ei ole.

A. Uritam: Minu mäletamist mööda eelmisel KHN-il ütles minister, et maja müük on otsustatud? Kas mäletan valesti? Kus finantsanalüüsi need numbrid tulevad? Kus tuleb see eeldatav prognoos, mis Pärnu mnt maja müügist on saadud? Ma ei näe ka seda varianti, et kaalutaks maja maha müümist ja näiteks uus omanik hakkab tegutsema üürileandjana ning kohus jätkab seal töötamist.

T. Uudeberg: Kõik numbrid tulevad RKAS-ilt, kes kinnisvara teemadega tegeleb. Mis puudutab ministri väidet eelmises KHN-is, siis tõepoolest rahaliselt on arvestatud, et müük võiks toimuda, aga otsust, et see toimub, tehtud ei ole. Kui jõuame koostöös selleni, et see kolimine pole mõistlik või realistlik, siis peame selle raha leidma, et see maja alles jääks.

V. Kõve: Eelmisel korral oli meie sõnum ministrile, et kohtumaja muutmiseks on vaja KHN-i nõusolekut.

T. Uudeberg: Riik proovib võimalikult efektiivselt oma kinnisvaraportfelli majandada. Sealt ka need ettepanekud olemasolevaid hooneid efektiivsemalt kasutada.

V. Kõve: Oleks kurb see ilus ajalooline kohtumaja väikese raha eest vastu taevast lasta.

I. Pilving: Mis nipiga on plaanis saada Riigikohus nõusse, et me oma kahest ruumist seal loobuksime? Selles natuke kahtlen. Mulle tundub, et te suhtute sellesse kui suvaline kohtumaja ja nagu iga teine. Tegemist on kohtusüsteemi kroonjuveeliga ja selle sümboliga, mis näitab võimuharu vääriskust. Õige ei olnud ka see, et Tartu Ringkonnakohus ei paigutatud tagasi ajaloolisesse Veski tänava hoonesse ning Pärnu mnt 7 müügiplaan ületab minu jaoks igasugused piirid. See näitab, et üldse ei tajuta, et tegemist on millegi enamaga, kui tavaline riigimaja. Kas on plaanis ka valitsusel Toompea loss müüki panna, samuti Stenbocki maja ja survestada Tartu Ülikooli peahoone loobuma? Kõigest sellest annaks ju raha säästa. Ma palun, et vaadataks ka midagi enam, kui ainult raha. Seda ei saa toetada. Teen taas ettepaneku hääletada ja öelda, et KHN ei toeta seda müüki.

V. Kõve: See pole praegu päevakorras. Peame hääletama eelarve kujundamise põhimõtete üle. Saan aru, et sellega on kõik rahul.

KHN-i liikmed hääletavad 2026. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtete heakskiitmise osas.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooleluid: 1

Otsus: KHN kiidab heaks kohtute 2026. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtted ja avaldab arvamust.

Paus 13.22–13.58

Lahkuvad Tiina Uudeberg, Mart Einasto ja Regina Vällik. Saabub Ene Andresen.

4. Tartu Halduskohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel – esimehe kandidaadi sõnavõtt

V. Kõve: Tartu Halduskohus vajab uut esimeest. Justiits- ja digiminister on esitanud meile Tartu Halduskohtu esimehe kandidaadiks Ene Andreseni. Räägi paar sõna endast ja sellest, mis plaanid Sul Tartu Halduskohtus on.

E. Andresen: Aitäh. Siin on vähe inimesi, kellega ma pole kokku puutunud. Ma olen olnud Tartu Halduskohtus kohtunik kaks aastat ja neli kuud, ehk tegelikult alustav kohtunik. Varem olin pikalt ülikoolis õppejõud ning kui otsustasin, et tahan kohtunikuks saada, siis tulin viimases otsas Riigikohtusse halduskolleegiumi nõunikuks. Olen varasemalt olnud ka Riigikohtu esimehe abi. Sirje on Tartu Halduskohtus olnud rahuliku meelega ja tasakaalukas juht. Kui ei oleks selgunud, et tema ametiaeg hakkab läbi saama, ei tundnud keegi vajadust hakata esimeest otsima ning suurt tunglemist selle koha üle ei olnud. Samas ei saa öelda, et Tartu Halduskohtus oleks kõik muretu. Kuigi omavaheline sisekliima on väga hea ja kõik toimib, siis üldine stressitase kohtus on kõrge. Kõige üldisem ülesanne niikuinii selle kohtu liikmena, sõltumata sellest kas ma olen tavakohtunik või kohtu esimees, on hoida ja toetada üldist tööõhkkonda, et inimesed motiveeritud oleksid. Kui eristada kolme sihtgruppi – kohtunikud, kohtujuristid ja muu tugipersonal –, siis kohtunike osas olen seadnud endale eesmärgiks tegeleda ülekoormuse ja jäägi teemaga, et hoida ära inimeste läbipõlemist, kohtujuristide osas on vaja neid motiveerida ja võimestada ning lisarõõmu anda, et nad kinnipeetavate rohkete kaebuste all ära ei närtsiks. Tugipersonali osas tuleks mõelda, kas on vaja ülesandeid ümber jaotada, et muutunud olustikule paremini vastata; kas on vaja struktuuri muuta, leida täiendavat ressursi või väljast poolt juurde hankida, et meie istungisekretäride palk ei oleks kõigi kohtusüsteemis töötavate sama tööd tegevate isikutega võrdluses kõige madalam.

V. Kõve: Loodan, et tead, milline on halduskohtu esimehel aastas kasutada olev vaba raha, millega opereerida. Sirje, palun ütle see summa.

S. Kaljumäe: Majandusraha on väiksem kui meie pere kuueelarve ja natuke rohkem kui esimehe palk, aga oleme tänu kohtudirektorile olukorraga hästi hakkama saanud.

V. Kõve: Seega palju ressursse pole. Kas on küsimusi Enele?

I. Pilving: Millise halduskohtumenetluse muudatuse soovitaksid esimese asjana M. Timpsonil läbi suruda?

E. Andresen: Ma ei ole mõelnud, et mida esimesena, aga kuivõrd põhiline mure on meil see, et 45% kaebustest on kinnipeetavate kaebused, mis ummistavad nii, et tuuleparkidega ei jõua tegeleda, siis tuleks teravik suunata sinna, kuidas nendest kiiresti lahti saada. Üks mõte on anda väga lihtsates asjades, nt HKMS § 121 lõige 2 juhtumid (tagastamise alused), kus on välja kujunenud kohtupraktika ning kohtuniku seisukoht on kohtujuristile teada ja anda kohtujuristile võimalus ise tagastamise määrus ära teha. Kuigi õigust mõistab kohtunik ja kohtujuristile ei saa õigusemõistmise ülesannet üle anda, siis saaks jätta sinna võimalus, et kinnipeetav saab näiteks kümne päeva jooksul öelda, et ta ei ole sellega rahul ning siis vaatab asja üle kohtunik. Kui kohtunik on kohtujuristiga nõus, siis paneb ta oma allkirja alla ja õigus on sellega mõistetud ning võib minna edasi ringkonnakohtusse. Ehk anda kohtujuristile rohkem otsustusruumi, et ta tunneks, et tema töö on mõtestatud ja mitte sundida kohtunikku kahvlisse, kus tal pole tegelikult mõistlik alguses oma aega kontrolli panustada, aga ta ei saa pimesi allkirja alla panna, kui ta pole asja läbi vaadanud.

V. Kõve: Paranda, kui mul on valesti meeles, aga Tartu Halduskohtus peetakse kõige rohkem virtuaalistungeid. Kui palju teil päris istungeid on ja kas suund on liikuda rohkem virtuaali või peaks kohus rohkem inimesi nägema? Mis suunas peaks liikuma?

E. Andresen: See sõltub asjast. Esimene küsimus on, kas üldse teha istungit või piirduda kirjaliku menetlusega. Ma ei ole ise seda kokku arvanud, aga olen näinud, et kusagil 80% asjadest on kirjalikus menetluses, kuigi HKMS ütleb, et üldjuhul tuleb istung teha. Samas, minu kohtunikuks oleku aja jooksul, kuigi ma olen Jõhvi kohtumaja kohtunik, ei ole keegi kunagi palunud, et istung toimuks Jõhvi kohtumajas ning kõik on tulnud Tartusse. Ma ei näe suurt vahet.

T. Pappel: Millisena näed koostööd Tartu Ringkonnakohtuga?

E. Andresen: Ma ei ole niimoodi eraldi mõelnud. Kui ringkonnakohus näeb, et meil on süsteemne probleem, siis kindlasti on minu kui kohtu esimehe ülesanne õigusemõistmise korrakohase toimimise eest vastutades selle probleemiga tegeleda. Mul on lahenditega seoses mõtteid, mida plaanin kindlasti üldistatud kujul esitada, aga täpsemalt ei oskagi ma praegu öelda.

K. Kruusvee: Eeldan, et oled kuulnud ettepanekust seaduseelnõu tasandil, et kinnipeetavate asjade jagamine toimuks halduskohtute vahel üle-eestiliselt koormuspõhiselt. Kuidas sellesse suhtud?

E. Andresen: Mulle tundub, et see on hea mõte. See on justkui määre, millegagi saaks koormust kõige paremini ühtlustada.

V. Kõve: Ütlesid, et suur mass on Tartu Halduskohtus kinnipeetavate kaebuseid. Kui suur osakaal on sinu hinnangul n-õ mõistlike asjade osakaal?

E. Andresen: Meil on väga nutikad kaebused. Nende asjade koormuspunktid on olematud, aga nad pakivad oma kaebusesse kõik episoodid kokku, mis nendega teatud perioodil halvasti läks, ning nad teavad väga hästi, kus nende karid on ja kuidas nendest mööda saada. Just tagastati määrus sellise kaebaja puhul, kes iga nädal kohe kindlasti kaebuse teele saadab ja mis on ligikaudu kümme lehekülge pikk. See on raske töö.

V. Kõve: Ma mõtlesin pigem seda, et kui palju näete, et kinnipeetavatele on liiga tehtud? Ei saa öelda, et üldse ei ole päris muresid.

E. Andresen: Alati on see riive seal olemas.

I. Pilving: Kui palju on vangide ravi kaasuseid?

E. Andresen: Ootame praegu väga Riigikohtu lahendit selles asjas. See on väga terav probleem meie jaoks. Seisukohad on äärmiselt erinevad. Et kõik saaksid aru, millest me räägime, siis 2024. a keskpaigas seaduses tehtud muudatused kinnipeetavate tervisehoiuvaidlustes muudavad üldkogu senist seisukohta, et need on halduskohtu pädevuses ja küsimus on, kes on vastutajad. Vanglad on seisukohal, et neisse see kõik üldse ei puutu.

I. Pilving: Praegu ei ole siis pärast seaduse muudatust sisuliselt ühtegi kaasust läbi vaadatud, et ootate, kuhu see siis langeb?

E. Andresen: Mait Laaring tegi Tallinnas ühe konkreetse otsuse, millele on siis ka viidatud, aga pigem oodatakse jah, et mis sealt tuleb, et mitte vales suunas ära minna.

V. Kõve: Riigikogu liige kuulab siin seda, ehk saab mõne asja seaduses selgemaks teha.

E. Andresen: Seda ka öeldi. Riigikohus ütles toona oma arvamuse, et ees ootab tohutu segadus.

M. Timpson: Käisin eile Tartu Vanglas, kus räägiti samuti, et vangid on väga õigusteadlikud. Me oleme Euroopa tipus oma vangide kaebuste osas. Midagi tuleks selles osas välja mõelda ning siinkohal ka Enele väike kaasapanek, et kui on häid mõtteid, kuidas saaks seda seadusandlikult lihtsamaks teha, siis kuulan hea meelega.

M. Vahing: Mulle väga meeldis sinu essee ja sa oled väga meeldiv inimene. Kui Tiina poleks küsinud, siis oleksin küsinud, milliseks näed kujunemas suhteid Tartu Maakohtuga ja miks just headeks. Oma essees peatusid olulistel valupunktidel, mis täna kohtusüsteemis on – kuidas saaksime sinu nägemusel sõbralikumalt ja pingete vabamalt edasi minna?

E. Andresen: Mulle meeldiks, kui suhted oleksid nii, et me ei tee erisusi, et kes kus kohtus on ning kollegiaalsust ja head vahetut läbisaamist oleks rohkem. Kõige tähtsamad ongi usalduslikud omavahelised suhted. Mul on raske sulle käru keerata, kui me saame hästi läbi.

K. Siigur: Halduskohtute liitmine kipub laualt maha minema, aga mida sa arvad, kas võiks tegelikult liita? Kas on päriselt mõistlik pidada kaheksa kohtunikuga kohtuasutust?

Saabub Priit Kama.

E. Andresen: Kui saaks seda vaadata vaid selle nurga alt, siis loomulikult saaks vastata jah või ei, aga sedasi ei saa teha, sest see küsimus on väga kompleksne. Kui teed selle sammu ära, mis siis edasi hakkab juhtuma. Asja ei saa vaadata vaid oma isiklikust vaatenurgast. Villugi küsis kunagi minu käest arengukava kohtunike täiskogu ettevalmistust tehes, et mis ma spetsialiseerumisest arvan. Ma arvan sellest väga palju, sest Tartus mina ei saa lahendada praktiliselt välismaalaste asju või rahvusvahelise kaitse asju, millele olin Riigikohtus rohkem keskendunud. Minu isiklik vaade kohtuniku positsioonist on, et Tartu Halduskohtu vaatest oleks ressursside ühendamise meie jaoks väga mõistlik. Me ei saa normaalselt isegi valve ja puhkuste aegu normaalselt korraldada, kuna inimesi on nii vähe ja iga inimese kõrvale jäämine ükskõik mis põhjusel avaldab tugevat mõju. On ka teisi vaateid – riigiõiguslik vaade, üldine vaade.

K. Siigur: Kas oled arvestanud, et pead esimehe ametit pidama seitse aastat?

E. Andresen: Natuke lootsin, et üks aasta, aga ma ütleks, et seitse aastat on ka liiga pikk. Kui hakatakse seaduseid muutma, siis võiks arvestada see viie aasta peale, kuna kõik väsivad sellest nii pika aja peale ära. Nii tegijad, kui need kellega tegutsetakse. Inimestele oleks vaheldus hea.

T. Pappel: Kuidas vanglarenti suhtud?

E. Andresen: Väga ei suhtu. Algusest peale on see tundunud rahanduslik vaade. Kui üks argument on, et meil on palju vanglaametnikke, kellele on vaja töökohti tagada, siis meenus mulle, kus PPA inimesed rääkisid, et neil on tohutu tööjõupuudus ja just vangla ametnikud on kõige paremini kvalifitseeritud korrakaitse ametnikud, keda PPA süsteemi oleks vaja. Ehk see argument mind ei veena. Samuti ei näe, mis on see rahaline kasu, mis sellest tuleb, kui kõik kulud kokku liita. Keegi ei oska praegu ette arvata, milliseks see kõik kujuneb. Minister ütles, et kohtutel ei ole eelarves raha ette nähtud, järelikult peab Tartu Halduskohus ülekoormuse tingimustes suutma ka selle probleemi ära lahendada, mis ei ole realistlik.

M. Vahing: Tartu Maakohus peab kõik 600 vangi ära valideerima, millega ei ole ka arvestatud.

T. Pappel: Kõik tegid oma ettepanekud.

K. Luha: Siin praegu ei ole vanglarendi projekti eest vastutavat asekanclerit ega ka meie kanclerit, saan teadaolevat infot jagada. Rait Kuuse on rääkinud kohtutega kohtumisel, et see rahastamine toimub tsentraalselt. Kohtute eelarvesse ei ole tõesti järgmisesse aastasse planeeritud konkreetset summat, mis kuluks asjade menetlemisele. Küll aga kõik kulud, mis kohtusüsteem katab, kaetakse tsentraalselt. Kuidas see toimub, seda ma ei tea. Loodan, et vahepeal ei ole midagi muutunud. Väga õige, et kohtutele langeb suur koormus, ennekõike esimeses etapis Tartu Maakohtule, kes peab välisvangide karistuse kandmise Eestis lubatavaks muutma.

M. Vahing: Aitäh, Külli info jagamise eest. Tartu Maakohus ei olnud sellele koosolekule kutsutud.

T. Pappel: Tartu Halduskohtul on paar kohtunikku, kellest üks on Jõhvis ja teine on Jõhvi kohtumajas, aga töötab Rakveres. Kuidas sa neid ülejäänud kollektiivi integreerid, et kõik tunneksid, et nad on kaasatud ja saavad koos arutada?

E. Andresen: Tahaksin proovida rohkem omavahelisi arutelusid teha, et igapäevast suhtlust tihendada kõigi kohtunike vahel. Ilmselt tuleb loota veebikoosolekutele. Tegelikult juba aasta tagasi kutsusime Karin Jõksiga kõiki kohtunikke igal teisel kolmapäeval kooeginõupidamiseks kokku, aga inimeste töökoormus on nii suur, et oleme endiselt kahekesi seal nõupidamisel. Kellelgi ei ole aega sellisteks asjadeks.

V. Kõve: Peame nüüd otsustama.

Lahkub Ene Andresen

KHN-i liikmetelt ja kohtute esimeestelt küsitakse arvamust Tartu Halduskohtu esimehe kandidaadi osas ning toimub arutelu.

KHN-i liikmed hääletavad, kas anda nõusolek Ene Andreseni Tartu Halduskohtu esimeheks nimetamiseks.

Poolt: 10

Vastu: 0

Liitub Ene Andresen.

V. Kõve: Me toetame üksmeelselt sinu esimeheks saamist. Minister peab veel ka käskkirja tegema, kuid usun, et siin ei ole tõrkeid. Jõudu ja jaksu ning tere tulemast järgmisesse KHN-i.

Otsus: KHN annab nõusoleku Ene Andreseni (Andresen) nimetamiseks Tartu Halduskohtu esimeheks.

Lahkub Ene Andresen

V. Köve: Kaupo ja Kristjan soovivad, et KHN avaldaks meelsust Pärnu mnt maja müügi suhtes ning on saatnud KHN-i seisukoha projekti. Täpsustame hääletuse aluseks olevat teksti pausi ajal ja hääletame hiljem.

Lahkub Astrid Asi.

5. **Töökoormuse mõõtmise vahekokkuvõte – KS § 41 lg 3 p 4 alusel –** Justiits- ja Digiministeerium, Külli Luha

K. Luha: Kohtute töökoormusmetoodika töörühm kogunes 10. detsembril, vaatasime kuue kuu andmete otsa ja tegime aastast kokkuvõtte, mille teile eile ka esitasin. Menetluste mõõtmine on elav protsess ja selle alguses ei oleks ma osanud arvata, et see tekitab nii palju erinevaid arvamusi ja emotsioone. Praegu saan öelda, et mõõtab minimaalselt vajalik hulk kohtunikke ja kohtujuriste. Kohtume metoodika töörühmaga igakuiselt. Oleme täiendanud menetluste mõõtmise reegleid ja andmete analüüsimise tingimusi. Mäletamist mööda jõudsim sūgisel ka KHN-is arutada andmelekkete probleemi. Kordan siin veel kord, et tegelikult ei toimunud mingisugust andmeleket, vaid űksteisest mōōdarāākimine. Jutt on kohtusūsteemi sisestest Exceli tabelite jagamisest ehk statistikast, aga parema tulemuse nimel oleme kriitikat arvesse võtnud ja teinud muudatusi ning jagame neid nn värvilisi tabeleid vaid kohtupōhiselt. Ilma sellise igakuise űlevaateta ei saa, sest tōōrūhmal on vaja veenduda, et inimesed mōōdavad piisavalt. Nāiteks, ei ole usutav, et inimene teeb tōōd vaid 300 minutit nādalas. Tegelikult nāitab see, et suur osa mōōtmisi on kirja panemata, aga kōik mōōtmised tuleb kirja panna. See on ainuke pōhjus, miks me neid igakuiseid Exceli kokkuvōtteid teeme ja uurime. Kui kevadel arvasime, et juba detsembri KHN-is saame rāākida sisulistest tulemustest, siis praeguseks on selge, et tegelikult ei saa. Toon vahekokkuvōttes selle pōhjuduseks űhe nāite. Sama kehtib teiste kategooriatega ka, kuid tehnorajatistele juurdepāāsu asjades oli see vāga selge. Toodud nāites on praeguseks lōpuni mōōdetud 116 asja, mille tulemused menetlusest keeldumised ja tagastamised, mis kōik on kirjalik menetlus ja ei ole jōutud asjas sisulise aruteluni. Kui asi on sisuliselt menetletud, siis kohtuniku aega on kulunud oluliselt rohkem, kirjalik menetlus, kohtuistungiga seotud tegevused, paikvaatlused ning paikvaatlusele sōitmine. Sellises menetluses jōutakse lōpplahendini tūki aja pārast. Mis tāhendab, et praegu pole sisulisi lahendeid mōōdetud. Et see kōik liiga sōnapōhiseks ei jāāks, annan űlevaate, milliste tegevuste mōōtmisele aega on űldse kulunud ja kuidas see jaguneb. Enamus aega kulub loogiliselt kohtulahendi koostamisele ja kirjalikule menetlusele. Kohtunike mōōdetud ajast kulub 40% kohtulahendi koostamisele, 23% on istungiks ettevalmistamine ning sealt edasi on teised tegevused oluliselt vāiksema osakaaluga. Oluline erinevus on tsiviili- ja sūūteokohtunike tegevustel. Tsiviilkohtunikel kulub enamus aega kohtulahendi koostamisele ja kirjalikule menetlusele ning istungi osakaal on vāiksem. Sūūteokohtunikel lāheb enamus aega istungiks ettevalmistamisele ja istungi pidamisele, seejārel kohtulahendi koostamisele ning kirjalikule menetlusele. Teise majja istungile sōitmine on vāga tūhine osa. Kōige eelneva kokkuvōtteks ja arvestades esitatud vahekokkuvōtet, palume KHN-l anda nōusolek pikendada menetluste mōōtmist tāismahus kuni 31.12.2026. Seega aasta tuleks veel mōōta, sest muidu ei saa sisulisi tulemusi.

V. Köve: Kas oled optimistlik ja veendunud, et praegu on kohtud piisava valimiga kaasa tulnud ning aastaga saad andmeid, mille pinnalt otsuseid ja valikuid teha?

K. Luha: See on pidev igakuine tōō, nagu ma űtlesin, siis kohtume tōōrūmaga igakuiselt. Analűūitikud saavad toetada, kui ollakse hādas, aga igapāevane kolleegide innustamine on tōōrūhma tōō. űksi ma seda āra ei tee. Praegu mōōdab minimaalselt vajalik hulk inimesi, et jāreldusi teha.

V. Köve: Kas entusiasm on praegu kasvanud vōi pigem kahanenud?

K. Luha: Alguses lāks vāga positiivselt ning inimesed tulid sellega kaasa, aga vahepealne műstiline andmelekkete kaasus sūgise alguses pōhjustas ebavajalikku műrinat ja ebaselgust. Loodan, et inimesed ikkagi saavad aru, et see on vajalik ennekōike oma tōō paremaks korraldamiseks. Oleme teinud nűūd nii, et PlanPro kalender on vaid inimese enda privaatkalender. Algul leidsime, et vōib-olla oleks seda vōimalik nāha ka osakonnajuhatajatel ja kohtu esimeestel, et vahel vaadata, kas kolleeg vajaks innustamist vōi kuidas kellelgi lāheb. See tekitas aga lisapingeid ja andis aluse mōteteks, et ākki vaatab keegi seda ka mōnel muul eesmārgil. Nűūd nāevad kalendreid vaid analűūitikud ja mina.

V. Kõve: Kas on näha, et saame andmeid ja kas see on kohtute kaupa erinev?

K. Luha: Saame andmeid, aga igal pool ühtemoodi ei lähe.

Saabub Tiina Uudeberg.

K. Luha: Pärnu Maakohus mõõdab peaaegu 100% ning vaid paar kohtunikku ei osale. Natuke teevad muret haldusasjad, kuna seal on iga kohtunik väärtuslik just oma spetsialiseerumise tõttu, aga osalus on tagasihoidlik. Saame ära mõõdetud, kuid lihtsalt periood läheb pikemaks. Kui on võimalik teha järeldusi juba lühemates menetlustes, siis hakkame kindlasti kategooriate kaupa mõõtmist vabaks laskma.

V. Kõve: Milline on töö lõpp-produkt aasta pärast? Kuidas tulemus fikseeritakse?

K. Luha: Igale kohtuasjale on tema üldine arvestuslik aeg ja ka aeg kohtunikule, mille alusel saaks spetsialiseeruda ja asju jagada.

V. Kõve: Kas see viib ka töökoormusmetoodika muudatusteni?

K. Luha: Jah.

I. Pilving: Kui suur protsent kohtunikest on kaasa tulnud?

K. Luha: Protsenti ei oska öelda. Kui meil on 164 kohtuniku kohta maakohtutes, siis 130 neist mõõdab ning osasid neist on vaja järele aidata. Nagu ma enne ütlesin, siis 300 minutit mõõtmist nädalas ei ole usutav, mis võib viia selleni, et me ei saa ka selle inimese teisi mõõtmisi arvesse võtta. Üks kohtunik ütleski, et ta mõõdab 10% oma asjadest ning arvestada võiks neid asju. Nii kahjuks ei saa. See on praegu kõige suurem mure, et jätetakse igas asjas mingi osa kandeid tegemata.

I. Pilving: Kas tuleb välja, kui suur on mõõtmise koormus kohtunikule? Kas mõõtmisega mahutakse tööaja piiresse keskmiselt 40 h nädalas või kipub see pigem üle minema?

K. Luha: See mõõtmine ei käi nii. Selleks, et inimesed projektiga paremini kaasa tuleksid, ütlesime, et ei tee tööajakaardistust. Tööle minnes ei ole vaja hakata kõiki oma tegevusi kirja panema. On seitse kokku lepitud üldistatud tegevust, mida siin praegu mõõta. Oluline on aeg, mis nende tegemisele kulub. See, millal kohtunik seda teeb või mis ajal ta selle kalendrisse kannab, ei ole oluline ning me ei jälgi seda, mis kellaajale kanne kalendris on pandud. Keskkond on lihtne täita, seda tegevust ei tohi lihtsalt ära unustada.

A. Uritam: Võin kommenteerida. Täpsustaksin aga üle, et kas sa ütlesid, midagi sellist, et ei ole kasu, kui kohtunik kogu oma tööaega ei mõõda ning jätab sealt mõõtmata mingi osa? Või sain ma midagi valesti aru?

K. Luha: Praegu tekitavad probleemi need inimesed, kes mõõdavad nädalast nädalasse 300 minutit, 600 minutit või 1000 minutit, mis ei ole eluliselt usutav. Me ei ole personaalselt kohtunikega suhelnud. Kui kohtunik ütleb, et ta ei mõõdagi kõiki oma menetlusi, aga need asjad, mis ta on ära mõõtnud, on ta iga tegevuse kirja pannud ning need on õiged, siis ka see on parem tulemus, kui poolikult mõõdetud menetlused.

A. Uritam: Seda tahtsingi kommenteerida, et ma kindlasti ei pane kõike kirja ning ma ei tea kui suur protsent see on. Miks ma kirja ei pane? Olen aru saanud, et kui mul on päevas selline osa tööst, kus teen tööd erinevate sisse tulnud dokumentidega (jagan neid laiali, anna tööd juristile jne) ning igale asjale läheb oma 10–15 minutit, siis neid ma sisse ei kannan. Olen sellest loobunud, sest see võtab liiga palju aega võrreldes selle töökohustusega. Kui teen istungi või lahendi ära, siis need tunnid panen kirja, aga igapäevast kribu-krabu ma kirja ei pane. Panin tähele, et kui ma seda varem tegin, siis sinna tuli vigu sisse ja pidin pärast tagant järgi parandama. Ma ei tea palju ma mõõtmata jätan.

V. Saarmets: Ütlesid, et praegu on olemas miinimum, mis võiks anda head tulemust. Praegu oli projekt planeeritud pool aastat ning küsimus on, et kui nüüd aasta jagu pikemaks panna, kas siis on kartust, et nüüd langeb inimesi ära, kes siamaani on üldse viitsinud vaeva näha? Juhul kui nüüd jääb alla miinimumi, siis ei ole ju ülejäänute tööil ka mingit mõtet. Kui me ei saagi üldse ka 31.12.2026 mingit tulemust, siis mingi hulk kohtunikke terve Eesti peale näeb suurt vaeva, aga lõpuks see ikkagi mingit tulemust ei anna. Kas te jälgite seda, et kui asi langeb alla miinimumi ja kohtu esimehed midagi ette ei võta, siis lõpetame ära?

K. Luha: See risk, et inimesed väsivad, on tõesti. Arutasime ka töörühmaga, et kas öelda, et pikendame jupikaupa näiteks kaks kuud ja jälle kaks kuud või öelda kohe, et praegune ei ole andnud tulemust ja on näha, et periood peab olema oluliselt pikem. Kui me töörühmas ei tee igakuist tööd töörühma liikmed ei innusta oma osakondades kolleege, siis need, kes mõõdavad kohusetundest süsteemi hüvanguks, mõõdavad veelgi kauem, et saada tulemust. Praegu võib arvata, et aasta annab piisava tulemuse. Kas mõõtmised on piisavad, on meie igakuine teema.

V. Saarmets: Peavad olema ka valdkonnad. Kui on spetsialiseerumine, siis peavad kõik mõõtma.

K. Luha: Kirjutasin ka kokkuvõttes, et praegu on 4500 asja, mis on lõpuni mõõdetud ning justkui oleks juba paras ports, aga kui see jagada menetlusliigiti ja kategooriate kaupa, siis mõnes kategoorias on ainult üks või kaks. Praeguses etapis ei saa me poolikutes asjades võtta taustaks juurde tegevusi, sest ei ole hädavajalikku algusest lõpuni mõõdetud menetluste hulka. Seetõttu küsimegi piisavalt pika perioodi, eeldusel, et saame mingil hetkel hakata lühemaid menetlusi lahti laskma.

K. Kruusvee: Olen algusest peale pooldanud, et mõõtmine võiks toimuda aasta ning olen jätkuvalt seda meelt, et üks aasta on optimaalsem, kui kokku poolteist aastat. Arvan, et praegu mõjuks paremini see, kui öelda inimestele, et pool on tehtud aga pool on veel ees, kui see et 1/3 on tehtud, kuid pidage 2/3 ka veel vastu. Aasta pealt lõpetamise võimalus võiks olla klauslina kõrval, isegi kui lõpptähtaeg on järgmise aasta lõpp. Mul on hea teada, et paljud Tallinna Halduskohtu inimesed osalevad mõõtmises, aga on ka palju isikuandmete teadlikke kohtunikke ning kui ühel hetkel tekkis segadus, kuidas mõõtmise tulemusi võib kasutada, siis paar kohtunikku loobus edasisest mõõtmisest, kuni saab kirja andmete kasutamise minimaalsuse põhimõtte. See on tänases dokumendis ka ilusti sees. Vähemalt mõned kohtunikud on seadnud tingimuseks, et mõõtmisega jätkamiseks on vaja KHN-i kooskõlastust minimaalsuse põhimõttele.

K. Luha: Vahekokkuvõttes on ka välja toodud, et me oleme sügisest alates kõikidest töörühma kohtumisest teinud KHN-i soovitusel ka kohtute siseveebi kokkuvõtvaid uudisnupukesi. Plaan on käesolev vahekokkuvõtte koos KHN-i otsuse resolutsiooniga kohtute siseveebi üles panna ning usun, et see peaks olema piisavalt autoriteetne kõikidele kohtunikele, kes mõõtmises osalevad.

V. Kõve: Kas Kaupo tahab, et kuupäev oleks teine?

K. Kruusvee: Ma ei ole sellele vastu, aga selle juures võiks olla klausel, et kui näiteks poole aasta pealt selgub, et halduskohtute osas on tulemus piisav, siis võib mõõtmise lõpetada. Näen riski, et väga pikk aeg võib inimesi loobuma panna.

K. Luha: Töörühm kohtub igakuiselt ja arvestab hetkeseisu ning andmeid ülemäära ei kogu. Kui on võimalik hakata kategooriaid lahti laskma, siis teeme seda kindlasti, aga seda kõike nii täpselt kirja panna ei tahaks. Jätaks selle töörühma otsustada. Käime igas KHN-is rääkimas, kuidas projekt edeneb.

V. Kõve: KHN hindab enne juunikuud olukorda uuesti.

K. Kruusvee: Saame öelda, et kuigi lõpp on seal, siis saame varem lõpetatud, kui oleme usinad.

M. Vahing: Täna Küllit, Elo ja Aivit ja soovin palju jaksu.

V. Kõve: Kas projekt võib aidata kaasa ka sellele teemale, et kui palju me kohtunikult tööd ootame?

Saabub Astrid Asi.

K. Luha: Kindlasti. Üks vahe-eesmärk on saada ettekujutlust, kui ajamahukad meie asjad 2025. ja 2026. aastal on. Teine eesmärk on muuta meetodikat ehk me tahame teada, kas see, millest 1600 arvestuslikku tundi kokku kujuneb kunagi kokkulepitu kohaselt, kehtib ka meetodika muutmisel.

V. Kõve: Üks mõte on ka see, et kui jagame asjad välja, siis saame öelda, et kalkultatsiooni järgi peaks kohtunik nende tundidega oma asjadega toime tulema.

K. Luha: Normaalse koormusega peaks jah.

P. Kama: Kuna ma ei ole lähteülesande juures olnud, siis olen hoidnud kommuniqueerimast midagi, mis mõjuks demotiveerivalt sellega tegelema. Minu arvates aga oleks õige teha mõõtmist läbimõeldud valimi pinnalt, sest meil on kohtupraktikas vaja teha vahet erinevatel tööoptimeerimise võtetel. Kui võtame täna menetlusse võtmata jätmise osakaalu mingis asjas ja hakkame keskmist arutama, et kui palju võetaks menetlusse ning kui palju jäetakse võtmata, siis saame ühe aritmeetilise keskmise, mis suunab põhimõtteliselt kohtunikke pealiskaudse praktika juurde. Ehk et peksame ühe asja nädalaga tagasi ja saame oma tabelitesse ühe ilusa arvu. Näiteks tarbijakrediidi osas on eri praktikaid ning seal tuleks võtta need kohtunikud, kelle puhul me ütleme, et nad praktiseerivad seda niimoodi, nagu Euroopa Õigus seda täna ette näeb, ning sealt saame selle normi ja öelda, et me ootame, et kõik kohtunikud menetleksid tarbijakrediidi asju sellise ajakuluga. Praegune aritmeetiline keskmise võib sisaldada väga erinevaid tööpraktikaid, mis ei ole objektiivselt normina ettekirjutatavad. Me peaksime kunagi mingil kujul selle juurde tagasi tulema. Kui korjame aritmeetilised keskmised kokku, mis sisaldavad töökoormuse optimeerimise vahendeid, siis see annab meile vale näitaja.

K. Luha: Üldjoontes olen nõus. Meetodika kujunes ekspertkohtunike hinnangute põhjal ja ajal kui saadaolevate andmete hulk oli piiratud, seepärast ka selle kunagise mõõtmisega asialgseid aegu korrigeeriti. Meetodika muutmise käigus saame otsustusi teha, kas või kuidas arvestada, kuid olen selle poolt, et hoida meetodika võimalikult lihtne. Oleme töörühmaga arutanud, kuidas meetodikat muuta, see on liiga varajane teema. Me tegeleme praegu menetluste mõõtmisega ja andmete kogumisega kõik on meetodika juures otsustamiseks vajalikud.

P. Kama: Kas nende andmete pinnalt jõuame selleni?

K. Luha: Täiesti võimalik jah.

P. Kama: Võtame lahti ja ütleme, et meil on erinevad tarbijakrediidi menetlemise praktikad ja töötame normi välja ainult nende praktikate pinnalt, mida saab pidada asjakohaseks?

K. Luha: Me saame seda, jah, otsustada. Meil on ju andmed selleks olemas.

V. Kõve: See on libe tee, kui igas valdkonnas otsustame, mille aluseks võtame. Paneme nüüd hääletusele.

KHN hääletab selle üle, kas pikendada menetluste mõõtmise perioodi kõikides menetlusliikides ja kategooriates kuni 31.12.2026.

Poolt: 10

Vastu: 0

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks ja arvestades esitatud vahekokkuvõtet kiidab heaks menetluste mõõtmise perioodi pikendamise kõikides menetlusliikides ja kategooriates kuni 31.12.2026. a.

6. **Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiits- ja Digiministerium, Külli Luha; kohtute esimehed

K. Luha: Esimehed teavad kõige paremini, milline seis kohtutes on. Arvestades praeguseks kohtutes välja kujunenud olukorda, saan üldisest vaatest öelda, et vanade asjade jälgimine ei ole kohtutes

prioriteet number üks. Toon välja üldise seisuga. Aruanne näitab, et kriminaalis ja halduses ei ole olukord halb. Aastatel 2019–2025 on kõikumised küll järsud, kuid tegelikult on tegemist on 1–4 asjaga ühes aastas. Praegusel aastal vanu lahendamata kriminaalasju ei ole. Kordan üle, et lahendamata vana asi on see, mis on kalendrisaasta alguseks menetluses olnud vähemalt kaks aastat. Jätkuvalt on suur mure tsiviilasjadega – nende hulk kasvab. Kõige vanem asi on aastast 2007 ja selle menetlus ei ole ka peatatud. Positiivne pool on, et vanade lahendamata asjade vanus ei ole läinud pikemaks ning tegemist on valdavalt 3–4 aasta vanuste asjadega. Võrdlusena ütlen, et pikemaks on läinud küll asjade lahendamisele kulunud menetlusaeg ja nende asjade osakaal, mis on üle aasta kohtus menetluses. Võib-olla peame seda võtma paratamatusena, iseküsimus, kas see menetlusosalistele sobib. Kõnealune vanade asjade aruanne sai loodud seetõttu, et vältida riigi vastu esitatud ebamõistliku menetlusaja nõudeid, mistõttu oleme seda teemat ka KHN-is tähelepanu all hoidnud.

L. Naaber-Kivisoo: Ütlen, et kohe varsti on ka kriminaalasjadega probleeme. Meie määrame praegu istungeid juba aastasse 2027. Kalendrid on täis, arvestades seda, et üldmenetluste kestused ei ole paar päeva. Meil on täna juba ülekoormus, mis ei ole veel nii traagiline. Väga väikeste punktidega asjad on väga suure istungi koormusega. Üks 60-punktiline asi oli 100 istungit. Meil on kohtunikke juba jagamisest väljas, ehk on ette näha kriminaalasjade venimist.

V. Kõve: Midagi on totaalselt valesi, 100 istungit ei ole normaalne. Madis, kuidas kriminaalmenetluse seaduse eelnõuga seis on?

M. Timpson: Jaanuaris tuleb lauale.

V. Kõve: Kas on loota, et see ka päriselt tuleb? Kas see muudab päriselt midagi paremaks?

M. Timpson: See on meil laual ja väga hea eelnõu.

V. Kõve: Mõistlik, Külli, seda ülevaadet meile jagad. Olukord on halb, distsiplinaarkeebuste arv on üha suurenenud.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Paus 15.09–15.22.

V. Kõve: Pausi ajal pandi kirja Pärnu mnt maja kolimise suhtes hääletamisele pandava KHN-i seisukoha uus versioon.

Toimub Pärnu mnt kohtumaja kolimise osas hääletamisele pandava teksti sõnastuse ühine täiendamine.

KHN hääletab selle üle, et KHN ei pea õigeks kohtute väljakolimist Tallinnas Pärnu mnt 7 kohtumajast, kuna majast loobumise põhjendused ei kaalu üles ajaloolis-kultuurilist argumenti. Tegemist on Eestis ainulaadse 19. sajandi lõpus kohtuhooneks ehitatud ja järjepidevalt õigusemõistmiseks kasutatud väärrika hoonega.

Poolt: 10

Vastu: 0

Otsus: KHN ei pea õigeks kohtute väljakolimist Tallinnas Pärnu mnt 7 kohtumajast.

7. Kinnise erihoolekande asutuse kohtade kriis – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Harju Maakohus, Merit Helm

V. Kõve: Meritit ennast ei ole, kes selle teema üles võttis, aga probleem on teile teada. Saadetud on ka Sotsiaalministeeriumi vastus ja Meriti enda kommentaar. Keegi ei võta seda muret külge. Lihtsustatult taandub asi sellele, et Sotsiaalministeeriumi arvates pole vaja nii palju inimesi kinni panna. Kui inimene vajab ikkagi ravi ja kohus on vastava hinnangu andnud, siis ei saa Sotsiaalministeerium seda öelda ning kohtade arv tuleb tagada. Praegune poliitika ujub justkui vastassuunas. Mure on tõsine, kui hullumajja

saamise osas tuleb järjekorras oodata. Ka Astrid kirjutas sellest lehes. Ilmselt ei tegeleta probleemiga enne, kui miskit kusagil juhtub.

A. Asi: Kevadel oli juhtum, kus olime sunnitud inimese vahi alt vabastama ja menetluse lõpetama, kuna tapmise toime pannud isik ei olnud süüdiv ja samas oli diagnoos selline, et ta pole ravitav. Kehtiv regulatsioon ei võimalda prokuratuuril taotleada sellises olukorras isiku paigutamist hoolekandesse ja isik jäigi tänavale. Me kõik tegelesime selle murega. Kuid ka see juhtum ei ole tinginud muudatusi.

M. Agarmaa: See käis ka õiguskantsleri laualt läbi.

V. Kõve: Saan aru, et Virumaal pole üldse kohti.

L. Naaber-Kivisoo: Me räägime erinevatest asjadest praegu. Üks asi on psühhiaatrikliinik ja teine sotsiaalhoolekande süsteem.

V. Kõve: Merit räägib sotsiaalkoolekandest.

L. Naaber-Kivisoo: Just. Inimesi pole panna nendesse kohtadesse, kus inimesed saaksid vabatahtlikult 24/7 hoolduses olla ning siis satuvad nad kohtusüsteemi ja siis pannakse nad sinna määruse alusel. Küsimus on, et meie hoolekandesüsteem tervikuna on probleem.

V. Kõve: See on korduvalt ka ümarlaudadelt läbi käinud ning alati tuleb välja, et tegelikult on see valdkond oluliselt alarahastatud.

I. Jürgen: Kas olen õigesti saadetud materjalidest aru saanud, et 1. detsembrist on Sillamäe üksuses lisa kaheksa teenuskohta ja Merimetsa põlenud teenuskohad on taas kasutusel ja nüüd 2025. a lõpuks on kokku 102 teenuskohta kasutusel. Merit kirjutab, et ilmselt võiks sellest esialgu piisata. Kas see probleem on muutunud/lahenenud või sellele vaatamata on probleem ikkagi akuutne?

A. Uritam: Saan aru, et hetkel on lahenenud, aga tulevikku ei saa prognoosida. Mure on, et kohtunik peab juhtima riigi tähelepanu vajadusele seadust täita, mis ei peaks olema normaalne olukord. Tähelepanujuhtimisele on õnneks lõpuks reageeritud. Ei tea, kas on kohane mõtet kommenteerida, aga minister pahandas, et KHN-i esitatud kirjas on ebatäpsusi ja minister on olukorra pärast ikkagi väga mures. Saan aru, et murega hakati tõsisemalt tegelema pärast seda kirjalikku pöördumist. Esialgne ministri reaktsioon ei olnud kohane ning seda on selles kirjas kommenteeritud ja seda võib ka meediast lugeda. Hetkel on asi ahenenud ja ei oska öelda, mida tulevikus teha. Kas iga väikse aja tagant peab hakkama kohtunik kirja saatma.

V. Kõve: Usun, et me tuleme teema juurde tagasi, kui jälle mure tekib. Meritiga saab laias laastus nõus olla, et ongi halvasti ja siin on süsteemne probleem.

M. Agarmaa: Meie maja on ka teemaga pidevalt tegelenud. Hetkel peaks akuutne probleem olema lahenenud, aga meieni on jõudnud mure Sotsiaalkindlustusametist (SKA), et kohtu määrused teenusele paigutamise kohta ei jõua piisavalt kiiresti SKA-sse. Määruse edastamise kohustus on kas inimese esindajal või kohaliku omavalitsuse üksusel (KOV), aga SKA hinnangul on vajalik vähemalt kümme päeva ette teada, et jõutaks inimesele koha ette valmistada. Toon selle teema igaks juhuks siin välja, et mure saaks kohtutele edastatud.

V. Kõve: Kas nad tahaksid juba enne määrust teada, et tuleb?

A. Asi: Nad olid valmis leppima sellega, et nad saavad indikatsiooni, millal kohus teeb määruse, sõltumata sellest, mis see sisu seal on.

V. Kõve: Miks see info ei liigu? Kas seda ei ole võimalik kuidagi automatiseerida?

J. Sarv: Kui kriminaalmenetluses on psühhiaatrilise sundravi menetlus ja ilmneb, et inimene on küll psüühiliselt haige ja ohtlik, aga kui ta ravi ei vaja, siis ei saa sundravi kohaldada. Kriminaalmenetluse raames ei saa kohus teda suunata ka ööpäevaringsele erihooldusteenusele ja tekib paratamatult periood, kus KOV algatab menetluse ja inimene ongi ohtlikuna vabaduses. Äkki tuleks kaaluda seda, et

kriminaalmenetluses on kohtul teatud tingimustel võimalik teha valik, et sundravi ei saa kohalda, aga on võimalik suunata erihooldusteenusele kasvõi mingiks ajaks, et ei tekiks lünka.

A. Asi: Praktikas oleme seda lahendanud praegu nii, et kui tuleb ekspertiis, et ravivõimalust ei ole, siis oleme sunnitud isiku vahi alt vabastama ja menetluse lõpetama. Oleme sellisel juhul enne KOV-iga ühendust võtnud ja sellest teavitanud ning KOV läheb seejärel kohe tsiviilkohtus erihooldeasutusse paigutamist taotlema. Valdavalt see toimib ja toimis ka kevadise juhtumi puhul, kus kohus tegi määruse, kuid sellepeale teatas SKA, et kohti pole. Tegime tookord ministeeriumile ettepaneku, et KrMS-i võiks selles vaates muuta ja prokuratuuril võiks tekkida sellises olukorras õigus taotleda kriminaalmenetluse raames kohtult ise paigutamist ning ei peaks tekkima teist ringi kõrvale ning vajadust kaasata ka KOV-i ja tsiviilkohtumenetlust. Teine osa on deliiriumite teema, kus tuleb välja mõelda lahendus, et ei lastaks inimesi lihtsalt tänavale.

V. Kõve: Kui kohtumenetluses selgub, et inimene ei allu ravile, siis peab olema võimalus ta kohe ära paigutada. Ebamõistlik on, et tsiviilkohtumenetlust on sinna juurde veel vaja.

A. Asi: Kohtu luba on selleks vaja, prokuratuur ise ei saa. Prokuratuuril võiks olla õigus ise seda kohe taotleda.

V. Kõve: See muudatus ei tohiks olla keeruline. Anname Justiits- ja Digiministeeriumile selle palve kaasa.

A. Asi: Selle kõrval on sama problemaatiline kogu psühhiaatria teema.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

8. Tarbijakrediidi asjade menetlemine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – maakohtute esimehed.

V. Kõve: Järgmiseks maakohtute esimeeste kiri tarbijakrediidi asjade lahendamise kohta, mille kohta on ilmunud mitu negatiivset kommunikatiivset sõnumit. See võib viia selleni, et nende teemadega võidakse n-ö võlgu olla ja ei tegeleta üldse. Teiseks on küsimus, kas me üldse tarbijakrediiti anname ja hakkame kohtuväliseid võlgasid sisse nõudma ning raskendame seeläbi laenu kättesaadavust. Igal asjal võib olla oma tagajärg. Kui see kohtus venib, siis viivis inimesele jookseb edasi ning seda ei saa vähendada põhjendusega, et kohus venitas.

P. Kama: Sama palju viivist jookseb, mis jookseb seaduse järgi ka lahendi tegemisel.

V. Kõve: Seda küll, aga lahendit ju ei ole vahepeal.

P. Kama: Ei, mõte on, et kui esitatakse kohtusse ning leping on tavaliselt ülesse öeldud ja jookseb seadusjärgne viivis, sõltumata sellest, mida tehakse lahendiga.

V. Kõve: Viivis võib olla ka lepingujärgne ning intress on kõrgem.

P. Kama: Kui ta on ülesse öeldud, mis ta tavaliselt on.

V. Kõve: Kui on lepingujärgne, siis võib viivis olla ka oluliselt kõrgem kui seadusjärgne viivis.

P. Kama: Meie praktikas on ta ikkagi sama. Kas ta seisab enne lahendit või pärast, siis jookseb ikkagi seadusjärgne viivis. Seal ei ole momenti, et keegi ootab raha pakk käes, et saaks ometi võla ära maksta, kui kohus lahendi teeb.

V. Kõve: See on väga printsiipaalne küsimus, kas me saame otsustada, et ei lahenda mingeid asju.

P. Kama: Toon näitena, et ühiskond on aastaid aktsepteerinud peaprokuröri juhust, et on teatud vargused, ähvardamised, väljapressimised, arvutikelmused, mille puhul on kriteerium, et lahendatakse, kui leitakse ressursi.

A. Asi: Ühiskond ei ole seda aktsepteerinud.

P. Kama: Ühiskonnas see mingi teema ju ei ole.

I. Jürgen: Ütleks küll, et ühiskonnas see mingi teema on.

P. Kama: Mitte nii, et oleks Justiits- ja Digiministeeriumi kantslerini jõudnud.

L. Naaber-Kivisoo: Tegeleme nende teemadega, aga tasa ja targu. Kui räägime printsiipaalsusest, siis on küsimus, kus on täidetud kohtunike kohad. Kui me kohtunikke ei saa, siis mida me teeme. Me ei taha nendega tegeleda nii, et me jagame need käte, sest siis lähevad Küllil välja toodud tabelites menetlused aina pikemaks ning inimeste stressitase on jõudnud juba selle piirini, et nad lähevad lihtsalt katki. Süsteem ei saa panna üksikut kohtunikku vastutama süsteemi tegemata jätmiste eest.

Lahkub Madis Timpson.

P. Kama: See on halbadest valikutest kõige vähem halb. Probleem on, et kui me ei vali neid mitte prioriteete, siis nad tekivad kohtunike töödes juhuslikult. Kohtunike jaoks on oluline psühholoogiline probleem, kui tal on jääk ning valitav toimetuleku strateegia on väga tehti menetleda surve all asju väga kiiresti ning tekivad trikid, kuidas asjadest lahti saada. Põhimõttelist pole küsimus selles, et me ei tahaks neid asju menetleda, vaid kuidas tekitaksime ühiskonnale kõige vähem kahju ning ei oleks nii, et mõnikord jääb vaeslapse, vanainimese või suure investeringu kaasus menetlemata. See on kõige vähem kahjulik lahendus ühiskonnale. Me ei ole võimelised otsustama, et menetleme kõike silmapaistvalt kiiresti ja hästi. Need mitte prioriteetid tekiksid siis iga kohtuniku töö käigus juhuslikult.

V. Kõve: Minu meelest võiks minna sammu edasi. Norras töötab süsteem meist kolm korda kiiremini. Nägime, et nad rakendavad kollektiivset eelmenetlust, kohtunike kätte ei jagata algselt kohtuasju, vaid toimib mudel, kus on kollektiivne juristidest eelmenetlus kahe kohtuniku juhtimisel. Menetlus tehakse valmis ning alles siis antakse järjest kohtunikele kätte. Mingit seismist ei ole. Äkki saaks sealt midagi katsetada.

J. Sarv: Kas teil on ettekujutlust sellest, kui paljudel juhtudel jääb tarbijakrediidi asjades haginõue alla TsMS § 405 lihtmenetluse piirmäära? Sealt tõukuvat, kas lahendus ei võiks olla menetlust radikaalset lihtsustada kuni selleni välja, et kohtulahend oleks sisuliselt ilma põhjendusteta? Kohus lahendab küll asja ära, aga võimalikult väikse ressursikuluga.

V. Kõve: Meie kolleegid Riigikohtu tsiviilkolleegiumist on ristivastupidisel seisukohal. Tsiviilkolleegium on pidanud väga oluliseks, et nende asjade puhul tuleb läbida väga põhjalik menetlus. Kuivõrd nii paljusid asju on vaja hinnata, siis põhjendusetu otsus ahvatleb kohtunikku halvale teeale.

J. Sarv: Äkki vähemasti need asjad, mis on alla TsMS § 405 piirmäära. Kohus kontrollib, aga ei pea kõike kohtulahendisse nii põhjalikult kirja panema.

V. Kõve: Tarbijakrediit on ka eluaseme laen.

K. Siigur: Asja mõte ei ole, et mingi hulga asjadega ei tegeleta. Kõige parmini iseloomustab seda asja näide, kus kunagi oli kaupluses korvijärjekord. Nüüd on meil kaks korvijärjekorda. On üks korvijärjekord, kus on enamik asju ning teine korvijärjekord, kuhu korve tuuakse palju vähem ehk asjad tulevad aeglasemalt tarbijakrediidi asjades, aga see teine järjekord ka liigub ning on ka ennustatav, kuidas ta liigub. Kui esimeses järjekorras jõuab kohtuasi eelduslikult lahendini üheksa kuu pärast, siis teises järjekorras eelduslikult kolme aasta ja mõne kuu pärast. Mõlemad järjekorrad liiguvad, Mõte ei ole olnud panna need asjad üldse seisma.

A. Uritam: Ma saan aru lahenduse eesmärgist, aga kahtlen, kas konkreetne väljapakutud variant on sobiv. Ühest küljest saan aru, miks tarbijakrediidi vaidlused, aga signaalina ei ole ta kõige parem. Tekib küsimus, kas kohtud teevad poliitilisi otsustusi, et valime midagi välja, mida me ei taha. Eelistaksin sellist lahendust, kus me ei vali ühtegi valdkonda välja, vaid ütleme vastupidi mingid asjad, mida me igal juhul kohe menetleme (n-õ kiire nimekiri) ning ülejäänutega teeme n-õ ootejärjekorra. Oletame, et jagame iga kuu kohtunikele kätte mingisuguse optimaalse arvu sissetulevaid asju ja ülejäänud ootavad järgmist kuud ning teeme tasapisi mingisuguse järjekorra. Ma ei tea, kas see on paremini teostatav või ei. Sellega

kaasneb teine mure, et mis edasi saab, mis on pikem plaan ja kaua seda tehakse. Kui sinna koguneb palju asju, mis lihtsalt on, siis ühel hetkel peab selle laviiniga ikkagi tegelema ning on küsimus, kes seda teeb ja kuidas. Räägitud on ka eelmenetlusest, millega on kaks probleemi. Esiteks ei näe meie menetlusnormid ette grupipõhist menetlemist, vaid et maakohtus on kohtukoosseisus üks kohtunik. Jah, teatud juhtudel võib kohtujurist ise määruse allkirjastada, aga see eeldab seda, et asja lahendab üks kohtunik, kes annab juristile korraldusi ja vastutab menetluse eest. Ma ei pea sellest õiguslikust probleemist sellise lahendusega võimalikuks ümber sõita. Kohtunikud tõstasid eilsel koosolekul küsimuse, et kui mulle ei meeldi, mis üldine menetlusgrupp teeb ja ma ei võta asju niimoodi menetlusse, et mis siis saab. Riskivabam on lahendus, kus nende asjadega ei tegeleta üldse ning neid jagata ka kohtunikele välja, vaid need lihtsalt ootavad, kuni keegi siis nendega tegeleb. Meil ei ole ressursi mingit rakukest luua, kuivõrd meil on täna juriste puudu. Kui sellise asja teeme, siis peavad meilapid korras olema. Ehk meil ei saa olla kohtunikke, kes põhimõtteliselt tööd ei tee ning kommunikeerib seda ka igal viisil sotsiaalmeedias. Me peame arvestama, et kohtunikud peavad olema normaalselt koormatud.

P. Kama: Praegu välja pakutud lahenduse järgi peaks eelmenetlusgrupp ära lahendada iga tsiviilasju menetleva kohtuniku kohta minimaalselt ühe asja kuus. Tallinnas on olnud arutelu, et nad võiksid teha ka rohkem, mida tööjaotusplaani muudatus ei takista. Õige on, et ei saa arvestada, et kohtujuriste tuleb juurde, aga sinna sissekirjutatu on miinimumina väga vähe kohtuametniku tööjõudu nõudev. Üks asi iga tsiviilkohtuniku kohta kuus läheks torust vähemaks.

A. Uritam: See ei olnud selle diskussiooni mõte ning meil ei olnud ka mingit lõplikku lahendust. Küsimus on selles, mida tehakse asjadega tulevikus.

V. Kõve: Saab teadmiseks võtta, mida seal otsustate ja kunagi Riigikohtu tsiviilkolleegiumis lahendada.

L. Naaber-Kivisoo: Kas seda saab teha või ei – meie loogika, miks me arvame, et seda saaks teha, seisnes selles, et määrusel, mida ei saa edasi kaevata, ei pea olema kohtuniku hinnangut. Mati Maksing kindlat seisukohta ei avaldanud, aga vastu ka ei olnud ning idee talle põhimõtteliselt meeldib. See küsimus, et millal selle ära lõpetaksime, on tõesti praegu lahtine ning kuulame hea meelega häid ideid. Samas enne, kui koormus normaalsemas läheb, ei saagi lõpetada. See välistaks kohtunike ületöötamist.

A. Asi: Prokuratuuri dokumendis ei ole sellist sõnastust, et me ei tegele üldse.

P. Kama: Seal on kirjas, kui leitakse ressursi.

A. Asi: See ei tähendagi ju seda, et me üldse ei tegele. Me tegeleme aeglasemas tempos kui prioriteetsete uurimistega. Ei saa olla nõus, et ühiskond on seda aktsepteerinud. Me näeme täna väga tõsiselt neid tagajärgi, mis on sellega kaasnenu.

I. Pilving: Olin mures, et kui pikka mõistlikku menetlusaega korvootajatele siis prognoositakse, aga sain vastu kätte, et praegu ei teata. Ma KHN-i liikmena ei tahaks seda aktsepteerida. Ettepaneku juurutamine ei tee ilmselt midagi paremaks. Ühte või teistpidi oodatakse nagunii. Kohtuniku hinge peal see ilmselt ei oleks, aga kohtuniku südametunnistuse asi on pidevalt sellest kisa teha ja öelda, et tema kapp on täis. Kui me sisuliselt pea liiva alla paneme ja kohtunikke selle probleemiga ei häiri, siis on probleem peidetud ja keegi seda lahendada ei kipu. Suures plaanis näen, et praegune olukord toob ehk kiirema lahenduse, kui pea liiva alla panemine. Arvan samuti nagu Anu, et seaduse järgi peab igal asjal olema kohtukoosseis, või tekkima sinna mingi mõistliku aja jooksul, aga see ei saa oodata aastaid. Iseasi on, kas see peab olema läbivalt ühe koosseisu käes või võib käia eri koosseisude käest läbi.

A. Uritam: See on menetlusnormide muutmise küsimus ja ei näe põhjust, miks seda ei võiks teha.

I. Pilving: Positiivne programm oleks leida meetmeid, et töökoormus normaliseeruks, mitte tegeleda kahtlaste alternatiivide konstrueerimisega, millega me kunagi tulemuseni ei jõua.

P. Kama: Loogika on, et kui praegu on palju kohtunikke, keda see probleem vaevab ning paljud tahavad neid asju teha korralikult, siis on parem, et vastutavad siiski kohtu esimehed ning me ei laienda seda probleemi kõigile kohtunikele. Kui ütled vastutustundlikult, et ma ei tee seda, siis see toob parema reaktsiooni, kui vaikselt teeselda, et probleemi pole ja jagame asju laiali ning midagi menetletakse ja midagi mitte. Kui me kõiki kohtunikke vaevame, et nende kohustus on käia ja kurta selle üle, siis see ei ole hea.

Lahkub Ivo Pilving.

M. Vahing: Me peame nüüd ja kohe midagi tegema, et töökoormust leevendada ja seepärast me selliseid samme astumeegi. Oleme aru saanud, et oleme täna selle probleemiga üksi. Meetmed, mida siin oodatakse võtavad kaua aega ja ka nädal on meie jaoks palju. Selle pöörase ülekoormusega tuleb tegeleda kohe. Tartu Maakohtus on tsiviilasjade arv väga suur. Ükski teine meede ei too kiirelt lahendust ning loodame, et see tooks. Kui esimeeste õlule on pandud tagada õigusemõistmise korrakohane toimimine kohtutes ja meile muud abi ei pakuta, siis on need meetmed, millega me täna silmitsi seisame. Inimesed on totaalselt katki. Ütlesin eile Tartu Maakohtu üldkogu ees, et me oleme ammu ületanud selle piiri, kus saame rääkida läbipõlemise ennetamisest. Räägime täna üksnes sellest, kuidas hakkama saada. Ütlesin, et lähitulevikus ei ole kahjuks midagi paremaks minemas. Isegi kui minister otsustab konkursid välja kuulutada, siis see võtab aega vähemalt üheksa kuud, kuni tuleb uus inimene ja peame selle aja hakkama saama, mis on äärmiselt kurb.

V. Kõve: Kas saame väita, et tsiviilasjade arv on hakanud suurenema?

M. Vahing: Sel aastal näitab statistika selget tõusu.

K. Luha: Avaliku statistika järgi on novembrikuu jooksul tsiviilasju 4,32% rohkem kui eelmisel aastal samal ajal.

M. Vahing: Tartu Maakohtus on tõus 6,51% ja me lahendame 5,19% rohkem asju, arvestades, et meil on kuus kohtunikku vähem.

K. Luha: Väiksemates kohtades annavad täitmata kohad väga tunda.

L. Naaber-Kivisoo: Arvestada tuleb juurde ka haiguslehed, kus inimesed asju ei lahenda, ning muidugi täitmata kohad.

T. Talviste: Olen Mareku jutuga nõus. Mul on kaks kohtunikku puudu, mis on Pärnu suurust arvestades märkimisväärne. Sellel aastal on tõesti tsiviilasjade arv ootamatult tõusnud.

V. Kõve: Kas oskate öelda, mis tüüpi asjades?

T. Taviste: Maksejõuetus.

M. Vahing: Tartu Maakohtus on esikohal sundlõpetamine 17,4% ning tarbijakrediit 12,5% kõikidest asjadest.

T. Talviste: Kui mõelda muude liikide peale, siis tarbijakrediit on selgelt kõige rohkem välja joonistunud kõige rohkemate asjadega ja võimalik kahju inimestele on kõige väiksem.

V. Kõve: Tsiviilkolleegiumi rangemad nõudmised täitmise kohta on mõjutanud ka tarbijakrediidi menetlusi, mis on loogiline.

P. Kama: Seda küll. Üks asi on vaadata neid on numbreid, kuidas tööd on varem tehtud, aga teine asi on vaadata neid ootused, kuidas seda peaks tegema, kuid me kõiki kõrgema kohtu juhiseid järgiksime, mida me ei tee. Mida enam me hakkame EL õigust rakendama, seda aeglasemaks menetlused lähevad. Tarbijakrediit on üks näide, aga see on paljudes valdkondades nii.

V. Kõve: Võtame selle teadmiseks, keelata ei saa, aga ei saa öelda, et sellega probleeme ei kaasneks.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Lahkub Toomas Talviste. Saabub Sven Janson MS Teamsi vahendusel.

9. Kohtute turvajuhi tegevused – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Harju Maakohus, Sven Janson

V. Kõve: Järgmiseks tutvume kohtute turvajuhiga ning palume rääkida, mida turvajuhit teeb.

S. Janson: Aitäh kutsumast! Olen roteerunud PPA-st viieks aastaks kohtutesse ning minu eesmärk on kohtute turvalisuse parendamine ja tõsta valmisolekut kriisides toimimiseks. Oma tegevuste osas tutvustan teile algul, millega sellel aastal kokku puutunud olen. Minuni on jõudnud intsidente kõikidest kohtutest. Harju Maakohus on neid rohkem, kuivõrd seal käib ka rohkem inimesi läbi. Need 18 intsidenti, mis on minuni jõudnud, on olnud erinevates raskusastmetes ning kindlasti on neid palju rohkem. Hetkel pole intsidentide korje veel kõigi inimesteni jõudnud. Toon näiteid mõningatest tõsisematest juhtumitest, mis kohtutes läbi on käinud. Aasta alguses oli meil üks Venemaa agressioonimeelne, kelle puhul oli distsiplinaarmenetlus ja kes lahkus omal soovil, kuivõrd ta sai aru, et kohtute väärtused ja tema maailmavaade ei lähe omavahel kokku. Aasta lõpu poole lahkus pärast distsiplinaarmenetlust omal soovil ka üks joobetunnustega kohtukordnik. Vähemalt kahel korral on läbipääsukaarte väärkasutatud. Lisaks on kohtutes olnud ka kaks füüsilist kontakti kodanikuga. Kõige tõsisem on ühe kohtuniku rattapoltide lahtikeeramine, mis päädis avariiga. Tahan selle jutuga ilmutada seda, et kohtutes on palju murettekitavaid juhtumeid ja minu eesmärk on need kokku korjata, suunata (andes teada nt PPA-le või suunates inimesi paremini käituma) ning neid lahendada. Olukord riigis ei lähe paremaks, inimeste ärevustase tõuseb, juhtumeid tuleb järjest juurde ja turvateenistuse eesmärk on neid ära maandada.

Järgmise aasta jaanuaris saabki loodud kohtute turvateenistus, mille eesmärk on tagada kohtutele ühtlaselt kõrge tasemega turvalisus kõigile, kes kohtumajades töötavad ja ka külalistele. Turvateenistusega tekib Eestisse kaks kohtukordnikke gruppi, mis jäävad Pärnu Maakohu koosseisu. Miks kaks gruppi? Üksi ei saa hallata kõiki Eesti kordnikke, kuivõrd see ei vii meid sihile ning mul on vaja grupijuhte, kes aitavad seista selle eest, et turvateenistus täidaks meile pandud ootusi. Kordnikele tekib läbi Sisekaitseakadeemia Moodle'i kursuse baasväljaõppemoodul. Kõik kordnikud peavad selle läbima, nad saavad ühesuguse väljaõppe, teavad oma õigusi ja kohustus ning teevad ka testi. Järgmisel aastal on põhipingutus üleminekuperioodil, et kõik kordnikud saaksid ühesuguse taseme. Kui Moodle'i test on läbitud, siis minnakse ka Sisekaitseakadeemiasse kontakttundidesse, kus õpitakse sündi rakendada, esmaabi andma ja oma erivahendeid kasutama. Suurim muutus on ka füüsiliste katsete kohustus, mis ei ole kordnikele eriti koormavad, kuid see näitab ära, kas inimene üldse tahab süsteemis panustada. Need on tegelikult PPA-st üle kantud füüsilise normatiivi testid, mida peab iga aasta tegema. Turvateenistus tagab, et need testid läbitaks. Kordnikud saavad ka pärast eelneva läbimist erivahendid (käeraud, pipragaas, teleskoopnui) ning saavad ka meditsiinivõimekuse ehk esmaabi pauna, kus on žgutt. Kohtukordnik peaks suutma kõikidele intsidentidele reageerida.

Üks minu ülesannetest on ka kriisideks valmisolek. Sellel aastal koolitas meid PPA, kes andis ülevaate oma kriisiplaanidest ning meil oleks sealt miskit üle võtta. Räägiti ka spetsiaalsest keskkonnast, mille kaudu on väga hea teha kokkukutsumist ja massteavitamist, võimaldades viie minutiga teavitada kõiki vajalikke isikuid. Samuti räägiti staabi-protseduuridest. Riigikaitsele ametikohtadele on tehtud väga üldine tutvustav koolitus. Eesmärk oli, et meie nimekirjad saaksid uuendatud, kõik kes seda tahavad, saaksid panustada ning need, kellele see üldse ei sobi, teavad, et tal on õigus sealt ära minna. Eesmärk oli tagada, et me ei peaks tegelema nende inimestega, kes ei taha riigikaitsele ametikohal olla. Lauaõppuste eesmärk oli toimepidevusplaanide läbimängimine. Toimepidevusplaanid saavad lähiajal parendatud ning õpituvastustest ümberkirjutatud. Sel aastal sai tehtud ka tegutsemisjuhised pommiähvarduste korral ning oli koolitus postisaadetiste osas. Sel aastal on soetatud ka erinevaid vahendeid, et kriisides paremini toime tulla. Lisaks motiveerime ja nügime riigikaitsele ametikohtadel olevaid inimesi rohkem, et nad sooviksid seal olla. Oleme soetanud seljakotte ning plaanis on teha riigikaitsele ametikohtadele jätkukoolitust, kus neid seljakotte jagada, et nad hakkaksid oma kriisiks valmisolekut ise läbi mõtlema.

Turvateenistuse käivitamisel on isikukoosseisude muudatused paratamatud, ennekõike inimeste vanuse, motivatsiooni või testide läbimise tõttu, ning tõenäoliselt tuleb läbi viia uusi värbamisi. Järgmisel aastal on seega põhipingutus üleminek ning toimuvad ka töökohapõhised koolitused, kuivõrd iga hoone on ikkagi omamoodi. Toimub ka kõigis esimese ja teise astme kohtutes äkkrünnakute koolitus ning PPA-ga koostöös püüame läbi viia ka tõmbekeskustes äkkrünnakute õppusi. Osaleme suurõppusel ILVES 2026, kus viie päeva jooksul püüame kõikidesse regioonidesse jõuda ning iga päev saab mõni kohtuasutus erinevaid intsidente läbida, et oskaksime luua olukorratundlikkust. 2025. a käisime regioonistaapides ja strateegilises staabis vaatlemas ning võib olla tuleks vaadata samm edasi ja läbida

ka staabiõppust, et mängida läbi ka sõjalist vaadet. Seda teemat ei ole aga hetkel esimeestega veel rääkinud.

V. Kõve: Ülevaade on väga muljetavaldav. Kas on küsimusi?

Kohtujuhid tunnustavad Sveni süsteemse tegevuse eest.

V. Kõve: Kas kordnike läbitavad asjad on kõik tehtavad?

S. Janson: Põhiline pingutus on välja selekteerida kordnikud, kes päriselt tahavad seda kõike teha. Palk tõuseb, kui ta läbib need asjad. Kõik kordnikud tulevad üle esialgu vana palgaga. Saavutatud on vähemalt baastase. Võimalik, et peame 2026. aasta lõpus vaatama lisaraha, aga kui soovime turvalisust parendada, siis peame selleks vahendeid leidma. Alati ei pea see olema rahaline.

T. Ereb: Kordnike keskmine palk kohtutes on 1100 eurot.

S. Janson: Täpsustan, et päeva pealt ei öelda kellelegi midagi üles. Esimesel poolaastal on eesmärk välja sorteerida motiveeritud kordnikud, kes päriselt tahavad tegutseda. Personaliteenistusega on meil tõesti suur rõhk uutel värbamistel ja see palk tõuseb mõnisada eurot, kui kordnik ta koolitused asjad läbib. Kui me soovime turvalisust tõsta, siis paratamatult peame selleks vahendid leidma.

K. Siigur: Kas sa tead peast, mis võiks olla noore algaja patrullpolitseiniku töötasu?

S. Janson: 1850 eurot hetkel. Me konkureerime praegu selle 1300 euroga, mis me oleme planeerinud, näiteks Kaitseliidu valvuri palga ja turvafirmadega, kes nt objektivalvet teevad. Küsimus on aga hariduses.

P. Kama: Need katsed ei ole kuigi ranged.

S. Janson: Sõna füüsilised katsed hirmutab, aga kui sinna natuke peale vaadata ja inimesel on motivatsioon olemas, siis on need tegelikult läbitavad.

T. Ereb: Tahtsin ka öelda, et eraturvafirmades ei ole turvameeste algtasemepalk märgatavalt kõrgem.

V. Kõve: Seega olete optimistlikud, et leiame kordnikke.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

10. Muud teemad (õigussüsteemi professionaalide vastu suunatud rünnakud; kohtunike XXV täiskogu teemade arutelu; järgmise aasta KHN-i toimumisajad) – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve

V. Kõve: Nii Juhan kui Anu tõstatasid ühiselt teemana riigikaitseelised töökohad kohtunikele. Ivo jättis suunise, et seaduses tuleb selgemalt kirja panna, mida kohtunik võib teha.

J. Sarv: Paar kolleegi pöördusid minu poole probleemiga, et peaks panema paika ühised põhimõtted, mida riigikaitse ametikoht kohtuniku puhul tähendab. Eeskätt, kas töö tegemine välisriigist arvuti teel on lubatud või mitte. Saan aru, et varasemalt on sellega probleeme olnud, et osad kohtunikud on igaks juhuks läinud kaugemale tööle. Ideaalis võiks ka seaduses midagi rohkemat kirjas olla ning praegu on vastav eelnõu ka menetlemisel. Samuti võiks ehk KHN panna paika mingid suunised selle kohta. Kui kriis peaks tekkima, siis ei oleks segadust ja kõigil on teada, mida teha tohib ja mida mitte.

V. Kõve: Ma ei tea kui palju KHN-il mänguruumi on, kui riigikaitse ametikoht on seaduses fikseeritud. Kas see on üldse KHN-i pädevuses. Eelnõu on jätkuvalt menetluses.

A. Uritam: Räägin taustast. Nii palju kui mina tean, siis tegemist on tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõuga, mis on hetkel Riigikogu menetluses. Kui seaduseelnõu tekst sündis, siis jäi regulatsioon samaks nagu ta praegu kehtivas seaduses on. Ehk meil on kohtutes ametikohajärgsed riigikaitseelised

kohtunikud ja need, kes on ise soovi avaldanud (40%) ning kelle koolitamisest kohtute turvajuht rääkis. Eelnõu kohta arvasi ei tehtud ning poolel teel kusagil 2024. a muudeti seal kohtunikke puudutav ära ja seda kohtusüsteemile sisuliselt kooskõlastamiseks ning arvamuse avaldamiseks ei saadetud. Seadus on nüüdseks Riigikogus menetluses ja sellele on andud arvamuse Riigikohus. Järgmisel nädalal toimub Riigikogus riigikaitsekomisjoni istung, kuhu plaanin minna koos kohtunik Pavel Gontšaroviga. Probleem seisneb selles, et kehtiva seaduse järgi on meil riigikaitseliste töökohustusega ametikohad (riigikohtunik ning esimese ja teise astme kohtu esimehed ning ülejäänud 40% on nõusoleku alusel), kuid uue seaduse järgi tulevad kriisiülesandega ametikohad, kuhu loetakse kõik kohtunikud, mis tähendab, et riigist lahkuda ei saa. Eelnõu seletuskirjas ei ole põhjendatud, miks seda tehtud on ning ainuke põhjendus on, et esimeestest üksi ei piisa. Arvestatud ei ole reaalselt olukorda, et 40% kohtunikke oli nagunii riigikaitseliste. Probleemiks on, kriisi ajal ei saaks minna rindele vastava väljaõppe saanud kohtunikud, kes seda teha tahaksid. Teiseks ei saa kohtunik riigist lahkuda ja oma perekonda kaitsta – valikuõigust ei ole. Leiame, et pole tehtud analüüsi ja sisulist hinnangut selle kohta, kas tõesti on kõigil kohtunikel kriisiolukorras midagi teha. Selge on, et õigusemõistmine sellistes oludes tavapärasest edasi minna ei saa ning tekib küsimus, miks see muudatus vajalik on. Teiseks ei ole arvestatud kohtunike töö eripäradega ja kohtute seadusest tuleneva regulatsiooniga. Näiteks on seal öeldud, et kui sa töötad sellisel ametikohal, mis muutub kriisiülesandega ametikohaks, siis tuleb muuta töölepingut ja anda nõusolek. Kohtunikel pole töölepingut ning ametisse astumisel sellist kohustust ei ole. Teiseks ütleb eelnõu, et kui seda ei soovita, siis võib sellest teatada 60 kalendripäeva ette. Kohtunikel on ametist vabastamise avalduse esitamise tähtaeg vähemalt üheksa kuud. Sisuliselt ei ole ette nähtud ühtegi erandit, et võiksid perekonnaga evakueerida. Olen skeptiline, et selline lahendus üldse mõistlik on. Kui olukord on tõesti nii kriitiline, siis leian, et mõistlik oleks võimaldada osadel kohtunikel riigist lahkuda ka ilma ametist lahkumata. Uurime riigikaitsekomisjonis, kas on võimalik eelnõu täiendada vähemalt nii, et see oleks kohtute seadusega kooskõlas ning mõistlik oleks säilitada olemasolevale regulatsioonile analoogilist regulatsiooni. Varasemad arutelud Riigikogus annavad lootust, et selliste muudatuste tegemine on võimalik.

J. Sarv: Taustaks, et Riigikohtus oli mõned nädalad tagasi koolitus, kus Kaitseministeeriumi asekancler rääkis sellest ja jäi mulje, et asi on palju liberaalsem ning on kohtute enda otsustada, kui palju peab kohal olema. Juhtisime ka nendele samadele vastuoludele tähelepanu, mis oli ilmselt juriidiline viga eelnõu koostaja poolt. Vähemalt eelnõu ettevalmistaja seisukoht oli, et asi ei ole nii rangena mõeldud.

A. Uritam: Siin ei pääse ka kohtute seaduse muutmisest ilmselt ning võib-olla tuleb teha erisäte, et kui tekib eriolukord või sõjaolukord, siis selle kohtuniku, kes tahab täita kaitseväge sõjalisi kohustusi, volitused kohtunikuna peatatakse, aga kohtuniku staatus säilib.

V. Kõve: Resümeerime, et te käite komisjonis ära ja jagate infot KHN-i listis – kas tuleb seaduse täpsustusi ja kas KHN peaks mingi juhendi tegema.

P. Kama: Iseenesest saab riigikaitseliste ametikohtade mittetäitjat karistada ministeerium, kelle valitsemisalasse kuulub.

V. Kõve: Keegi ei ole ilmselt eelnõus kohtunike peale mõelnud. Järgmiseks Imbi teema.

I. Jürgen: Ma ei taha sisuliselt arutada, aga advokatuuris on jõudnud meieni terav arusaam, et ka advokaadid on sattunud rünnakute alla just selle tõttu, mis tööd nad teevad. Räägime eelkõige sotsiaalmeedias ja veebilehtedel tehtavatest verbaalsetest rünnakutest. See teeb meile muret. Tüüpiline on, et rünnaku alla satuvad advokaadid, kes teevad perekonnaõiguse asju, aga ka kaitsjad kriminaalmenetlustes, kuna nad kaitsevad ebapopulaarseid isikuid. Tegemist on advokaadi samastamisega oma kliendi ja tema seisukohtadega. Näeme, et me ei ole siin üksi ja see on ka kohtute ja prokuratuuri probleem. Kohtunikud on seda ammu teadvustanud ja kohtunike ühing on selle teemaga ka tegelenud. Minu üleskutse on mõelda, kas me võiksime selle probleemiga ühiselt koos tegeleda. Igaühel on küll oma spetsiifika. Meie advokatuuris alustame kõigepealt enda seest, mõistmaks, kuidas advokaatidena ise käitume ja kuidas kolleegidena käitume, et me ei läheks sellega kaasa, kui advokaati tema kliendiga samastatakse. Kohtutes ja prokuratuuris on ilmselt paremini lahendatud, kuidas on mõistlik käituda ja toetada, kui ründed lähevad väga ähvardavaks. Minu üleskutse on teha õiguselukutsete ülene töögrupp, et neid teemasid koos arutada ning parimaid praktikaid jagada ja võib olla ka kommunikatsioon ühiselt toimetada. Räägin siin kohtutest ja prokuratuust, aga võib olla on ka Justiits- ja Digiministeeriumil võimalus osaleda. Kui siin on inimesi, keda see kõnetab, siis andke märku ja võtan ühendust.

V. Kõve: Ka kohtunike ühing on selle tõstatanud ning sealt saaks koostööd edasi arendada.

K. Kruusvee: Mina olen kindlasti osaline. See puudutab kindlasti kõiki esimehi.

L. Naaber-Kivisoo: Mina osalen ka.

K. Siigur: Üks asi on koostöövorm, aga teiseks tasub koos maha istudes vaadata üle ka õiguskaitsevahendid, mis täna formaalset olemas on, et kas need päriselt ka toimivad.

T. Ereb: Kohtunike ühingu pöördumise peale paar aastat tagasi tegime solvava pöördumise puhul käitumise juhise, mis oli kooskõlastatud kõigi politsei prefektidega. Tänapäevaks on olukord märgatavalt hullemaks läinud ja vajab uut tegelemist.

V. Kõve: See teema haakub minu poolt kohtunike täiskogule pakutud teemaga kohtunik ja meedia, sotsiaalmeedia ja rünnakud ning kuidas kohtunik peaks kommunikeerima, kui on näiteks lapsega seotud menetlus, mis on kinnine. Sellest võiks aretada eraldi paneeli või jätta ettekandeks, kui tuleb veel midagi muud. Võtame selle praegu kavva. Samuti tuleb täiskogul ka valida KHN-i liikmed, ükskõik, kus maal me selleks ajaks eelnõuga oleme.

J. Sarv: Kui reform peaks edasi minema, kas ei oleks mõttekas lükata täiskogu sügisesse? Ei ole ju mõtet valida paariks kuuks uut KHN-i, et hakata sügisel valida KHAN-i. Tekib küsimus, et kui on vaja erakorralist täiskogu, siis kust selleks raha leida. Kirjalik või elektrooniline vorm ei oleks hea, olukorras kus hakatakse valida kohtunike esindajaid.

V. Kõve: Raske on praegu arvata, kui kaugemale eelnõuga jõuaksime, et KHAN-i valida tuleks. Oleme ettevalmistused teinud mai lõppu. See on uus mõte, aga kui häda käes, siis saame valimised teha ära nii ehk naa. Võib olla saab hääletada elektrooniliselt ning edasilükkamist praegu ei otsustaks.

J. Sarv: Uue KHAN-i valimised on natuke sisulisemad, kui praeguse KHN-i valimised, kuivõrd seal on vaja oma programmilisi seisukohti tutvustada. Kas see kõik toimiks kirjalikus või elektroonilises vormis?

V. Kõve: Edasilükkamist saaks vajadusel teha ka kevadel. Praegu läheme ettevalmistustega edasi. Paneme praegu paika kaks esimest KHN-i aega 2026. aastal.

K. Leichter-Tammisto: Pakume 13. märts ja 22. mai.

Otsus: KHN lepib kokku 2026. aasta kahe esimese KHN-i istungi toimumisajad – 13. märts ja 22. mai 2026.

V. Kõve: Viimaks, täname Sirjet Tartu Halduskohtu esimehe ametiaja eest!

Istungi lõpp 12.12.2025 a kell 16.53

/allkirjastatud digitaalselt/

Villu Kõve
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Signe Talalae
Protokollija